

Spor Bilimleri ile Sınıf Öğretmenliği Bölümlerinde Okuyan Öğrencilerin Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi

Adem Poyraz*, Kübra Gül Kaplan**

Öz

Çalışmanın amacı sınıf öğretmenleri ile Spor Bilimleri Fakültesi'nde (SBF) eğitim gören öğrencilerin liderlik özelliklerinin farklı değişkenlerini tespit etmektir. Bu çalışmada nicel araştırma desenlerinden tarama, model olarak da kesitsel tarama kullanılmıştır. Çalışmada farklı illerden SBF (n:168) ve sınıf öğretmenliği bölümünden (n:153) toplam 321 öğrenciden çevrim içi ortamda veri toplanmıştır. Bu öğrencilerin liderlik özelliklerini belirlemede Bolman ve Deal tarafından geliştirilen ve Dereli tarafından Türkçeye uyarlanan "Liderlik Yönelim Ölçeği" kullanılmıştır. Elde edilen veriler istatistiksel olarak SPSS 18 paket programı ile değerlendirilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluğu için çarpıklık ve basıklık katsayıları kullanılmıştır. Betimsel istatistik yöntemlerinde frekans (f), yüzde (%), standart sapma (Ss), aritmetik ortalama (X) ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişki t-testi kullanılmıştır. Bağımsız değişkenler arasındaki ilişki tek yönlü Anova testi ile belirlenmiş ve ardından Post hoc test olan tukey testi ile gruplar arasındaki farklar analiz edilmiştir. Araştırma bulgularından öğrencilerin liderlik ölçeği toplam puan ve alt boyut puanlarının cinsiyet değişkenine göre kadınlarda, Özellikle rekreasyon bölümü olmak üzere beden eğitimi ve spor öğretmenliği, antrenörlük eğitimi öğrencilerinin, daha önce liderlik ya da yöneticilik yapan, farklı kurslara katılan ve spor branşı olan öğrencilerin liderlik gelişim özelliklerinin daha çok ön planda olduğu görülürken, çocukların liderlik özelliklerinin gelişimlerinde anne ve baba eğitim durumlarının benzerlik gösterdiği gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Lider öğretmen, beden eğitimi ve spor öğretmenliği, sınıf öğretmenliği, rekreasyon, antrenörlük.

Makale Geçmişi

Geliş: 12/12/2023

Düzeltilme: 21/12/2023

Kabul: 23/12/2023

* Dr. Öğr. Üyesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 0000-0003-0689-4423, Afyon, Türkiye apoyraz@aku.edu.tr,

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Bayburt Üniversitesi, 0009-0000-1584-3383, Bayburt, Türkiye, kubragul.e.kk@hotmail.com

Atf için: Poyraz, A. & Kaplan, K. G. (2023). Spor bilimleri ile sınıf öğretmenliği bölümlerinde okuyan öğrencilerin liderlik özelliklerinin incelenmesi. *OJCES*, 1(2), 225-258. <https://10.5281/zenodo.10428246>

Makale ek bilgisi: Bu çalışmanın bir bölümü 11-12 Mayıs 2022 tarihlerinde Afyonkarahisar'da düzenlenen 14. Ulusal Spor Bilimleri Öğrenci Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuş ve kongre özet kitapçığında yayımlanmıştır.

Giriş

Lider, bir hedefe bağlı olarak gruptakilere kendisini takip ettiren veya kişilerin belirlenmiş hedefler ışığında hareket etmesini sağlayan kişidir (Sabuncuoğlu ve Tüz, 2001). Liderler, etkileyici gücünü sosyal iletişim yolları ile kazanmaktadır (Yeşil, 2013). Lider etkinliğini oluşturan konular, denetim biçimi ve planlama, hedef belirleme şekilleri, yetki devri ya da devretmemesi, grubundakilerle kurduğu iletişim şeklidir (Landis, vd., 2014). Bütün liderlerin ortak bir amacı vardır ve bu amaçlar çok sayıda öğrencinin öğrenme şansını artırmaktadır (Can, 2006).

Liderlik belirli amaçlar etrafında toplanmış bir topluluğun sistematik olarak hareket edebilmesini sağlayan temel niteliklerdir (Kaplan ve Gül, 2017). Liderlik; toplulukta üyelerden zeka, yetenek, karizma bakımından üstün olma durumudur (Erdem ve Dikici, 2009). İş yaşamı ve yönetimle alakalı olduğu kadar, sosyolojik, psikolojik, askeri, politik, felsefi ve tarihi açıdan ele alınıp analizi yapılabilen bir olgudur (Şişman, 2002). Liderlik, değişime önyak olmaktır (Karakaplan Özer, 2019). Kişisel ve grupsal problemleri ortadan kaldırma kabiliyeti gerektiren karışık bir yetenek durumudur (Hedlund, vd., 2003).

Liderlerin genel özelliklerine bakıldığında Gehring (2007)' e göre liderler; başarı odaklı, kaliteyi önemseyen, bilgiyi araştıran, inisiyatif kullanan, yardımsever, insanlara hizmet etmeyi seven, onları anlayan, müşteri odaklı, kişilerin ifade edemediklerini analiz edip duygu ve düşüncelerini anlayabilen, politik yetenek boyutuna sahip, esnek yapıda, farklı durumlarda ve koşullarda olayı anlayıp değerlendirebilen kişilerdir. Cattell (1966) ise liderlerin özelliklerini dışa dönük, açık, duygusal denge sahibi, sorumluluk alan, uyumlu kişiler olarak belirtmektedir.

Liderlik eğitimde de oldukça önemlidir. Liderlik kavramı toplumu yöneten okullarda olduğu kadar (Beycioğlu, 2009) sınıfı yöneten bir öğretici için de kullanılmaktadır (Üredi ve Gül, 2018). Eğiticiler artık uygulayıcı olmaktan daha çok araştıran, sorgulayan, yeniliğe açık, öğrenmeye istekli bir lider özelliğini ortaya koymaktadır (Güçlü ve Koşar, 2016).

Lider öğretmenlerin sahip olması gereken birtakım özellikler bulunmaktadır. Öğretmenlerin uygulamalarında sahip oldukları liderlik davranışlarını öne çıkarmaları gerekmektedir. Barth'a göre (1990) liderlik ileri süren bir eğitimci, yönetsel direnç ile karşı karşıya gelse de bu eğitsel açıdan olumludur. Böyle eğitimcinin kendi alışkanlıkları ve öğretim ile gelen durağanlıkla başa çıkması lazımdır. Böyle bir liderliği başlatmak; belirlenmiş ufak bir yerin dışına çıkmayı gerektirir. Eğitimcinin görevi sadece sınıftan ibaret değildir. Öğretmen liderliği; öğretmenlerin sınıfın dışında, her türlü konuda sorumluluk alma isteğini cesaretle ilan etmesidir.

Alanyazın incelendiğinde liderliği oluşturan alt boyutları tespit edip ortaya koyan pek çok çalışma olduğu görülmektedir (Edizler ve Akbulut, 2011; Banoğlu, 2012). Bu liderliğin alt boyutuna dair sınıflandırmalardan biri de Bolman ve Deal'indir. Bolman ve Deal'e göre (1990) liderliğin insan kaynaklı, politik, sembolik ve yapısal olmak üzere dört alt boyutu vardır.

İnsan kaynaklı yaklaşım, grubu ve insanı makine gibi görmeyip insanı psikolojik ve sosyal ihtiyaçları ile birlikte doğal varlık olarak algılamaktadır. Burada lider, bireylere destek sağlar ve onları güçlendirir. İnsan, grubun kalbidir. Liderler, grubun ve çalışanların amaçları için uğraşır. Onları destekleyip güçlendirir. Grubunda çalışanlarına güvenir, ulaşılabilir liderdir, bilgi paylaşımı yapar, katılımı sağlar, dürüsttür, sorunlar birlikte çözülür (Bolman ve Deal, 2003).

Politik yaklaşım, örgütleri politik arenalara benzetir. Lider; grubu etkileyen grup dışı başka gruplarla güzel ilişkiler geliştirir, çatışmayı yönetebilir. İstediklerini ve alacağını bilir, açıklama yapar.

İhtiyaç, ilgi ve güç dengesini iyi değerlendirir. Her insana istediğini vermez, grupların pazarlığı için ortam hazırlar. Kişileri ve kaynakları harekete geçiren, ikna eden, işbirliğinde ve destekte etkin ve güçlü uzlaşmalar oluşturan kuvvetli boyut ve toplumsal uyumsuzluklara yanıt veren liderlerdir (Bolman ve Deal, 2003).

Sembolik yaklaşımda liderler gruplara istediklerini veremezler ama grup farklılıklarını tartışabilecekleri ve mantıklı uzlaşmalar yapabilecekleri ortamları oluşturabilirler. Yaşanılan karışık dünyanın nasıl anlamlı hale getirildiğine odaklanırlar (Bolman ve Deal, 2003). Liderlerinin en önemli işi insanlara ilham vermek olduğuna inanılır. İnsanlar yaptıkları işin ne kadar önemli olduğunu hissettiklerinde heyecan duyup o ortama kendilerini adarlar. Liderler grubu eşsiz yapmak adına hırslıdır ve yanındakine de aktarır. İnsanları heyecanlandırmak için dramatik semboller kullanır, misyon duygusu aşılar. Enerjik yapıda liderlerdir. Sloganlar oluşturur, ödül dağıtır, hikayeler anlatır, her yerde ortaya çıkıp etrafta dolaşarak çalışırlar (Bolman ve Deal, 2003).

Yapısal liderlik; mantıklı ve açık düşünen, problemlere dikkatli analiz ile yaklaşan, detaylara dikkat eden, çok iyi düzenlenerek anlaşılan yöntemler oluşturan ve onları gerçekleştiren, hedeflerinde yön gösteren ve tutarlı liderlik türüdür (Bolman ve Deal, 2003). Yapısal perspektif, üretken olmayı ifade eder ve bürokratik özelliklerden iş bölümünü, emir komuta zincirini, rollerdeki sorumlulukları belirtir (Dereli, 2003).

Liderlik özelliklerine dair yapılan çalışmalar incelendiğinde çalışmaların farklı disiplinlere yönelik sürdürüldüğü anlaşılmakta ancak sporda liderlik kavramı üzerine yapılan çalışmaların nicelik olarak yetersiz olduğu görülmektedir. Donuk'un (2006) antrenör ve sporcuların liderlik tarzlarını incelediği araştırma sonucuna göre çalışma grubundaki antrenörlerin, sporcuların eğitimi ve öğretimine değer veren, onları sosyal manada destekleyen, yarı demokratik, yarı otokratik bir liderlik tarzına sahip oldukları görülmüştür. Loughhead ve Hardy (2005), spor alanında akran ve koç liderliğinin davranış şekillerini gözleme sonucunda antrenörlerin liderlik davranışı içerisinde otokratik liderliği benimsediklerini ortaya çıkarmış, liderlikte akran davranışlarından da sosyal destek, demokratik liderlik ve olumlu geri bildirimini fazlaca tercih ettiklerini belirtmiştir. Bir çalışmada öğretmen liderlerin insanlarla sağlıklı iletişim kurma, grup sorunlarını belirli kılabilme, değişme süreci ile başa çıkma, gereken kaynağı temin etme, harekete geçirme, liderlik sorumluluğunu elde etme ve güvenme alanında yeterlilik kazanmak zorunda oldukları belirtilmiştir (Gehrke, 1991). Gelecekteki liderleri yetiştirmede yükseköğretim kurumları ve üniversitelerin rolü çok büyüktür (Osiero, 2012; Coates vd., 2010). Günümüzde üniversite öğrencilerinin okulda ve toplumda liderlik davranışı göstermesi gerektiği belirtilmektedir (Can, 2009).

Araştırma grubunun sınıf öğretmenleri, beden eğitimi öğretmenleri, antrenörlük eğitimi ve rekreasyon bölümünden oluşması dikkate alındığında bu alanların sınıf, beden eğitimi öğretmeni, antrenör ve animatörlük gibi çok kıymetli meslekleri icra edeceklerini düşündüğümüzde liderlik özelliklerinin geliştirilmiş olması önem arz etmektedir. Mesleklerini icra ederken çeşitli topluluklarda, öğrenci ve sporcuların yeteneklerini keşfedip onları yönlendirme, çıkarımda bulunarak etkili iletişim becerilerinin gelişimini sağlama, motive olmalarını sağlayarak meslek edindirme, özgüven kazandırarak üretime katkı sağlama gibi daha pek çok konuda toplumun yetişmesi, gelişmesi ve bilinçlenmesinde büyük önem taşımaktadır. Bu kadar kıymetli bir alanda bir de sporda liderlik kavramına dair çalışmaların yetersizliği göz önünde bulundurulacak olursa, araştırmanın alana katkı sağlayacağı kaçınılmaz olmaktadır. Bu nedenle çalışmadaki amaç, sınıf öğretmenleri ile spor bilimlerinde eğitim gören öğrencilerin liderlik yaklaşımlarını tespit etmek ve liderlik özelliklerinin geliştirilmesine yönelik önerilerde bulunmaktır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Spor bilimleri fakültesi ve sınıf öğretmenliği bölümünde okumakta olan öğrencilerin sahip oldukları liderlik özelliklerinin farklı değişkenlere göre belirlenmesinin amaçlandığı çalışmada nicel araştırma desenlerinden tarama kullanılmıştır. Model olarak da kesitsel tarama tercih edilmiştir. Kesitsel taramada amaç taranan olgunun zaman içindeki değişiminden ziyade anlık durumunu tanımlamaktır (Büyüköztürk vd.,2018). Çalışmada da örneklemin herhangi bir anındaki fotoğrafı çekilerek liderlik özellikleri belirlenmiştir.

Çalışma Grubu

Kesitsel taramalarda araştırmacı evren yerine evreni temsil edecek gruplardan kesit almaktadır (Büyüköztürk vd.,2018). Bu sebeple evren yerine örneklem oluşturulmuştur. Araştırmanın çalışma grubunu beş farklı devlet üniversitesinde öğrenimlerini sürdüren birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü sınıflardan toplamda 321 öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Spor bilimleri fakültesi ve sınıf öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin liderlik özelliklerini belirlemede Bolman ve Deal 'in (1990) geliştirilen ve Dereli (2003) tarafından Türkçeye uyarlanan "Liderlik Yönelim Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma için veri toplama aşamasında anket ile veri toplama yöntemi kullanılmıştır. İki bölümden oluşan anketin birinci bölümünde demografik sorular, ikinci bölümünde ise liderlik özelliklerine yönelik sorular bulunmaktadır

Alt boyutları detaylandırılan 5'li Likert tipindeki ölçekte "Hiçbir zaman = 1", "Nadiren = 2", "Bazen = 3", "Sık sık = 4 ve "Her zaman = 5" şeklinde puanlanmaktadır. Ölçeğin her bir boyutundan en az 8 puan, en fazla 40 puan alınabilmektedir. Ölçeğin alt boyutlarından alınan yüksek puan kişinin ilgili liderlik özelliklerini sürekli sergilediğini; düşük puan ise liderlik özelliklerini hiç sergilemediğini ortaya koymaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri 29 Kasım-24 Aralık 2021 tarihleri arasında Google Form ile çevrim içi ortama aktarılmış ardından katılımcılara çalışma linkini içeren ileti gönderilmiştir. Online dolduramayanlar için de çıktı hazırlanmıştır. Katılımcılar, araştırmanın amacı ile ilgili bilgilendirmeyi okuyarak araştırmaya katılmayı gönüllü katılmayı kabul etmiştir. Katılımcılar çevrim içi olarak yazılı onam verdikten sonra araştırma formunu doldurmuşlardır.

Veri Analizi

Çalışmada elde edilen veriler istatistiksel olarak demo SPSS 18 paket programı ile değerlendirilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluğu için çarpıklık ve basıklık katsayıları kullanılmıştır. Betimsel istatistik yöntemlerinde frekans (f), yüzde (%), standart sapma (Ss), aritmetik ortalama (X) ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişki t-testi kullanılmıştır. Bağımsız değişkenler arasındaki ilişki tek yönlü Anova testi ile belirlenmiş ve ardından Post hoc test olan tukey testi ile gruplar arasındaki farklar analiz edilmiştir.

Bulgular

Öğrencilerin liderlik ölçeğinden aldıkları toplam puanların ve ölçek alt boyutundan elde ettikleri puanların cinsiyete göre farklılaşması tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin liderlik toplam puanları ve liderlik alt boyutlarının cinsiyete göre değerlendirilmesi.

Liderlik Özelliği	Cinsiyet	N	X	Std. Sapma	Std. Hata Ort.	t	p
Yapısal	Kadın	205	31,7561	4,54164	,31720	,990	,323
	Erkek	116	31,1983	5,34744	,49650		
İnsan Kaynaklı	Kadın	205	33,4049	4,36979	,30520	2,550	,011
	Erkek	116	31,9483	5,76171	,53496		
Politik	Kadın	205	29,0976	5,25247	,36685	,100	,920
	Erkek	116	29,0345	5,69199	,52849		
Sembolik	Kadın	205	30,2390	5,38302	,37597	-,109	,914
	Erkek	116	30,3103	6,10547	,56688		
Toplam	Kadın	205	124,4976	17,23557	1,20378	,990	,357
	Erkek	116	122,4914	21,12962	1,96184		

Tabloda görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin liderlik ölçeği toplam puan ve alt boyut puanlarının öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem grubu t testi sonucunda insan kaynaklı alt boyutu için grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=2,550$; $p<.05$). Söz konusu farklılık kadın öğrencilerin lehine gerçekleşmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin liderlik alt boyutlarının bölümlere göre değerlendirilmesi.

Liderlik Özelliği	Grup	N	X	SS	Kareler Toplamı	Sd.	Kareler Ortalaması	f	p	
Yapısal	Beden Eğitimi Öğr.	37	31,4324	5,09652	Gruplar arası	190,774	3	63,591	2,751	,043
	Antrenörlük	81	31,1605	5,27839	Gruplar İçi	7328,522	317	23,118		
	Rekreasyon Sınıf Öğr.	50	33,3400	4,58752	Toplam	7519,296	320			
	Toplam	153	31,2092	4,54025						
	Toplam	321	31,5545	4,84745						
İnsan Kaynaklı	Beden Eğitimi Öğr.	37	33,0811	5,39227	Gruplar arası	106,391	3	35,464	1,448	,229
	Antrenörlük	81	32,0741	5,48812	Gruplar İçi	7763,871	317	24,492		
	Rekreasyon Sınıf Öğr.	50	33,9000	4,50057	Toplam	7870,262	320			
	Toplam	153	32,9216	4,67007						
	Toplam	321	32,8785	4,95929						
Politik	Beden Eğitimi Öğr.	37	28,9459	6,09164	Gruplar arası	519,360	3	173,120	6,212	,000
	Antrenörlük	81	29,3210	5,32407	Gruplar İçi	8834,845	317	27,870		
	Rekreasyon Sınıf Öğr.	50	31,7800	5,04789	Toplam	9354,206	320			
	Toplam	153	28,0915	5,11880						
	Toplam	321	29,0748	5,40665						
Sembolik	Beden Eğitimi Öğr.	37	29,9459	5,45663	Gruplar arası	652,898	3	217,633	7,227	,000
	Antrenörlük	81	30,7531	5,58017	Gruplar İçi	9545,594	317	30,112		
	Rekreasyon Sınıf Öğr.	50	33,2000	4,60257	Toplam	10198,492	320			
	Toplam	153	29,1242	5,70355						
	Toplam	321	30,2648	5,64538						

	Beden Eğitimi Öğr.	37	123,4054	20,14180	Gruplar arası	4490,975	3	1496,992	4,404	,005
	Antrenörlük	81	123,3086	19,90329	Gruplar İçi	107751,423	317	339,910		
Toplam	Rekreasyon	50	132,2200	17,35499	Toplam	112242,399	320			
	Sınıf Öğr.	153	121,3464	17,52754						
	Toplam	321	123,7726	18,72852						

Tablo 2’de görüldüğü üzere liderlik ölçeği toplam puan ve alt boyut puanlarının öğrencilerin bölümlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda öğrencilerin bölümlerine göre yapısal alt boyutu için ölçekten elde ettikleri puanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (F:2,751, p<.05). Yine öğrencilerin bölümlerine göre politik alt boyutu için ölçekten elde ettikleri puanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (F:6,212, p<.05). Ayrıca öğrencilerin bölümlerine göre sembolik alt boyutu için ölçekten elde ettikleri puanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (F:7,227, p<.05). Son olarak da öğrencilerin bölümlerine göre toplam puan için ölçekten elde ettikleri puanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (F:4,404, p<.05). Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerine geçilmiştir.

Tablo 3. Yapısal Alt Boyutu Gruplar arası Tukey testi sonuçları

Gruplar	Grup	Ortalama Farkı	Std. Hata	p
Beden Eğitimi Öğr.	Antrenörlük	,27194	,95406	,043
	Rekreasyon	-1,90757	1,04268	
	Sınıf Öğretmenliği	,22328	,88086	
Antrenörlük	Beden Eğitimi Öğr.	-,27194	,95406	
	Rekreasyon	-2,17951	,86474	
	Sınıf Öğretmenliği	-,04866	,66069	
Rekreasyon	Beden Eğitimi Öğr.	1,90757	1,04268	
	Antrenörlük	2,17951	,86474	
	Sınıf Öğretmenliği	2,13085*	,78324	
Sınıf Öğretmenliği	Beden Eğitimi Öğr.	-,22328	,88086	
	Antrenörlük	,04866	,66069	
	Rekreasyon	-2,13085*	,78324	

Yapısal alt boyutu puanlarının bölüm değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Tukey testi sonucunda rekreasyon ve sınıf öğretmenliği grubu arasında rekreasyon grubu lehine istatistiksel olarak (p<.05) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu durum rekreasyon grubundaki öğrencilerin sınıf öğretmenliği grubuna göre daha fazla yapısal alt boyutundaki liderlik özelliklerine sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Diğer alt boyutlar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4. Politik Alt Boyutu Gruplar arası Tukey testi sonuçları

Gruplar	Grup	Ortalama Farkı	Std. Hata	p
Beden Eğitimi Öğr.	Antrenörlük	-,37504	1,04753	,000
	Rekreasyon	-2,83405	1,14484	
	Sınıf Öğretmenliği	,85444	,96716	
Antrenörlük	Beden Eğitimi Öğr.	,37504	1,04753	
	Rekreasyon	-2,45901*	,94946	
	Sınıf Öğretmenliği	1,22948	,72542	

Rekreasyon	Beden Eğitimi Öğr.	2,83405	1,14484
	Antrenörlük	2,45901*	,94946
	Sınıf Öğretmenliği	3,68850*	,85998
Sınıf Öğretmenliği	Beden Eğitimi Öğr.	-,85444	,96716
	Antrenörlük	-1,22948	,72542
	Rekreasyon	-3,68850*	,85998

Politik alt boyutu puanlarının bölüm değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Tukey testi sonucunda rekreasyon ile sınıf öğretmenliği ve antrenörlük grubu arasında rekreasyon grubu lehine istatistiksel olarak ($p < .05$) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu durum rekreasyon grubundaki öğrencilerin sınıf öğretmenliği ve antrenörlük grubuna göre daha fazla politik alt boyutundaki liderlik özelliklerine sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Diğer alt boyutlar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 5. Sembolik Alt Boyutu Gruplar arası Tukey testi sonuçları

Gruplar	Grup	Ortalama Farkı	Std. Hata	p
Beden Eğitimi Öğr.	Antrenörlük	-,80714	1,08885	,000
	Rekreasyon	-3,25405*	1,19000	
	Sınıf Öğretmenliği	,82176	1,00531	
Antrenörlük	Beden Eğitimi Öğr.	,80714	1,08885	
	Rekreasyon	-2,44691	,98692	
	Sınıf Öğretmenliği	1,62890	,75404	
Rekreasyon	Beden Eğitimi Öğr.	3,25405*	1,19000	
	Antrenörlük	2,44691	,98692	
	Sınıf Öğretmenliği	4,07582*	,89390	
Sınıf Öğretmenliği	Beden Eğitimi Öğr.	-,82176	1,00531	
	Antrenörlük	-1,62890	,75404	
	Rekreasyon	-4,07582*	,89390	

Sembolik alt boyutu puanlarının bölüm değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Tukey testi sonucunda rekreasyon ile sınıf öğretmenliği ve beden eğitimi öğretmenliği grubu arasında rekreasyon grubu lehine istatistiksel olarak ($p < .05$) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu durum rekreasyon grubundaki öğrencilerin sınıf öğretmenliği ve beden eğitimi öğretmenliği grubuna göre daha fazla sembolik alt boyutundaki liderlik özelliklerine sahip olduklarını ortaya koymaktadır.

Tablo 6. Toplam Puanın Gruplar arası Tukey testi sonuçları

Gruplar	Grup	Ortalama Farkı	Std. Hata	p
Beden Eğitimi Öğr.	Antrenörlük	,09676	3,65830	,005
	Rekreasyon	-8,81459	3,99812	
	Sınıf Öğretmenliği	2,05900	3,37763	
Antrenörlük	Beden Eğitimi Öğr.	-,09676	3,65830	
	Rekreasyon	-8,91136*	3,31581	
	Sınıf Öğretmenliği	1,96224	2,53339	
Rekreasyon	Beden Eğitimi Öğr.	8,81459	3,99812	
	Antrenörlük	8,91136*	3,31581	
	Sınıf Öğretmenliği	10,87359*	3,00330	
Sınıf Öğretmenliği	Beden Eğitimi Öğr.	-2,05900	3,37763	
	Antrenörlük	-1,96224	2,53339	
	Rekreasyon	-10,87359*	3,00330	

Liderlik ölçeği toplam puanlarının bölüm değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Tukey testi sonucunda rekreasyon ile sınıf öğretmenliği ve antrenörlük grubu arasında rekreasyon grubu lehine istatistiksel olarak ($p<.05$) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu durum rekreasyon grubundaki öğrencilerin sınıf öğretmenliği ve antrenörlük grubuna göre daha fazla sembolik alt boyutundaki liderlik özelliklerine sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Spor bilimleri fakültesi ile sınıf öğretmenliği bölümündeki öğrencilerin liderlik ölçeğinden aldıkları toplam puanların ve ölçek alt boyutundan elde ettikleri puanların bölümlere göre farklılaşması tabloda gösterilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin Liderlik Alt Boyutlarının Sınıf Öğretmenliği İle SBF Öğrencilerinin Değerlendirilmesi

Liderlik Özelliği	Grup	N	X	Std. Sapma	Std. Hata Ort.	t	p
Yapısal	SBF	168	31,8690	5,10437	,39381	1,219	,224
	Sınıf Öğr.	153	31,2092	4,54025	,36706		
İnsan Kaynaklı	SBF	168	32,8393	5,22240	,40292	-,148	,882
	Sınıf Ö.	153	32,9216	4,67007	,37755		
Politik	SBF	168	29,9702	5,52016	,42589	3,153	,002
	Sınıf Ö.	153	28,0915	5,11880	,41383		
Sembolik	SBF	168	31,3036	5,40211	,41678	3,515	,001
	Sınıf Ö.	153	29,1242	5,70355	,46111		
Toplam	SBF	168	125,9821	19,54956	1,50828	2,229	,027
	Sınıf Ö.	153	121,3464	17,52754	1,41702		

Tablo 7'de görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin liderlik ölçeği toplam puan ve alt boyut puanlarının öğrencilerin bölüm değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem grubu t testi sonucunda politik, sembolik alt boyutu ve toplam puan için grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=3,153$; $p<.05$), ($t=3,515$; $p<.05$), ($t=2,229$; $p<.05$). Söz konusu farklılık beden eğitimi ve spor öğretmenliği, antrenörlük eğitimi ve rekreasyon bölümü öğrencilerin lehine gerçekleşmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin liderlik toplam puanları ve liderlik alt boyutlarının spor branşı olup olmama durumuna göre farklılaşmasını gösteren bağımsız örneklem grubu t testi sonuçları

Liderlik Özelliği	Spor Branşı	N	X	Std. Sapma	Std. Hata Ort.	t	p
Yapısal	Evet	184	31,5652	4,95070	,36497	,012	,991
	Hayır	136	31,5588	4,73562	,40608		
İnsan Kaynaklı	Evet	184	32,6087	5,11177	,37684	-1,090	,276
	Hayır	136	33,2206	4,75269	,40754		
Politik	Evet	184	29,4891	5,33981	,39366	1,658	,098
	Hayır	136	28,4779	5,46500	,46862		
Sembolik	Evet	184	30,8478	5,43805	,40090	2,143	,033
	Hayır	136	29,4853	5,86261	,50271		
Toplam	Evet	184	124,5109	18,96156	1,39786	,833	,405
	Hayır	136	122,7426	18,49604	1,58602		

Tablo 8'de görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin liderlik ölçeği toplam puan ve alt boyut puanlarının öğrencilerin spor branşı olup olmama durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem grubu t testi sonucunda sembolik alt boyutu için grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=2,143$; $p<.05$). Söz konusu farklılık spor branşı olan öğrencilerin lehine gerçekleşmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin liderlik toplam puanları ve liderlik alt boyutlarının yaşa göre farklılaşmasını gösteren tek yönlü varyans analizi sonuçları

Liderlik Özelliği	Grup	N	X	SS		Kareler Toplamı	Sd.	Kareler Ortalaması	f	p
Yapısal	18-20	150	31,6333	4,89955	Gruplar arası	4,342	3	1,447	,061	,980
	21-23	129	31,4341	4,90670	Gruplar İçi	7505,959	315	23,828		
	24-26	13	31,6923	4,21079	Toplam	7510,301	318			
	27+	27	31,7778	4,94067						
	Toplam	319	31,5674	4,85976						
İnsan Kaynaklı	18-20	150	32,7000	4,96802	Gruplar arası	75,852	3	25,284	1,027	,381
	21-23	129	33,2713	4,60935	Gruplar İçi	7758,223	315	24,629		
	24-26	13	30,9231	7,08827	Toplam	7834,075	318			
	27+	27	32,6296	5,40049						
	Toplam	319	32,8527	4,96341						
Politik	18-20	150	29,2667	5,60161	Gruplar arası	24,950	3	8,317	,282	,839
	21-23	129	28,8605	5,18071	Gruplar İçi	9303,796	315	29,536		
	24-26	13	29,7692	7,11985	Toplam	9328,746	318			
	27+	27	28,5556	4,74206						
	Toplam	319	29,0627	5,41624						
Sembolik	18-20	150	30,4733	5,93556	Gruplar arası	13,124	3	4,375	,135	,939
	21-23	129	30,1550	5,58660	Gruplar İçi	10178,600	315	32,313		
	24-26	13	29,7692	4,85032	Toplam	10191,724	318			
	27+	27	30,0000	5,00769						
	Toplam	319	30,2759	5,66122						
Toplam	18-20	150	124,0733	19,34675	Gruplar arası	65,612	3	21,871	,061	,980
	21-23	129	123,7209	18,22729	Gruplar İçi	112158,802	315	356,060		
	24-26	13	122,1538	20,96364	Toplam	112224,414	318			
	27+	27	122,9630	18,17539						
	Toplam	319	123,7586	18,78582						

Tablo 9’da görüldüğü üzere liderlik ölçeği toplam puan ve alt boyut puanlarının öğrencilerin yaşlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda öğrencilerin yaşlarına göre yapısal alt boyutu (F:0,061, p>.05), insan kaynaklı alt boyutu (F:1,027, p>.05), politik alt boyutu (F:282, p>.05), sembolik alt boyutu (F:135, p>.05) ve toplam puanlar (F:0,061, p>.05), için ölçekten elde ettikleri puanların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tablo 10. Öğrencilerin liderlik toplam puanları ve liderlik alt boyutlarının liderlik ya da yöneticilik yapıp yapmama durumuna göre farklılaşmasını gösteren bağımsız örneklem grubu t testi sonuçları

Liderlik Özelliği	Liderlik/ Yönetici	N	X	Std. Sapma	Std. Hata Ort.	t	p
Yapısal	Evet	131	31,9313	5,05841	,44196	1,140	,255
	Hayır	188	31,3032	4,68227	,34149		
İnsan Kaynaklı	Evet	131	32,7481	5,47209	,47810	-,361	,718
	Hayır	188	32,9521	4,57181	,33343		
Politik	Evet	131	30,1145	5,30550	,46354	2,875	,004
	Hayır	188	28,3617	5,39231	,39327		

Sembolik	Evet	131	31,0458	5,85316	,51139	2,094	,037
	Hayır	188	29,7074	5,44438	,39707		
Toplam	Evet	131	125,8397	20,00031	1,74744	1,654	,099
	Hayır	188	122,3245	17,69093	1,29024		

Tablo 10'da görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin Liderlik Ölçeği toplam puan ve alt boyut puanlarının öğrencilerin liderlik ya da yöneticilik yapıp yapmama durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem grubu t testi sonucunda sembolik alt boyutu ve politik alt boyutu için grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=2,094$; $p<.05$), ($t=2,875$; $p<.05$). Söz konusu farklılık liderlik ya da yöneticilik yapan öğrencilerin lehine gerçekleşmiştir.

Tablo 11. Öğrencilerin liderlik toplam puanları ve liderlik alt boyutlarının herhangi bir kursa katılıp katılmama durumuna göre farklılaşmasını gösteren bağımsız örneklem grubu t testi sonuçları

Liderlik Özelliği	Kursa Katılma	N	X	Std. Sapma	Std. Hata Ort.	t	p
Yapısal	Evet	150	31,9733	4,62840	,37791	1,452	,147
	Hayır	171	31,1871	5,01645	,38362		
İnsan Kaynaklı	Evet	150	33,3467	4,91947	,40167	1,588	,113
	Hayır	171	32,4678	4,97202	,38022		
Politik	Evet	150	29,9733	4,88381	,39876	2,819	,005
	Hayır	171	28,2865	5,72557	,43785		
Sembolik	Evet	150	30,9867	5,34826	,43668	2,158	,032
	Hayır	171	29,6316	5,83589	,44628		
Toplam	Evet	150	126,2800	17,84088	1,45670	2,261	,024
	Hayır	171	121,5731	19,25767	1,47267		

Tablo 11'de görüldüğü üzere örnekleme oluşturan öğrencilerin liderlik ölçeği toplam puan ve alt boyut puanlarının öğrencilerin herhangi bir kursa katılıp katılmama durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem grubu t testi sonucunda sembolik alt boyutu, politik alt boyutu ve toplam puan için grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=2,158$; $p<.05$), ($t=2,818$; $p<.05$), ($t=2,261$; $p<.05$). Söz konusu farklılık herhangi bir kursa katılan öğrencilerin lehine gerçekleşmiştir.

Tablo 12. Öğrencilerin liderlik toplam puanları ve liderlik alt boyutlarının anne eğitim durumuna göre farklılaşmasını gösteren tek yönlü varyans analizi sonuçları

Liderlik Özelliği	Branş Yılı	N	X	SS	Kareler Toplamı	Sd.	Kareler Ortalaması	f	p	
Yapısal	İlköğretim	177	31,6384	4,62015	Gruplar arası	235,397	3	78,466	3,426	,018
	Ortaöğretim	65	32,4923*	4,56934	Gruplar İçi	7192,052	314	22,905		
	Lise	57	30,9474	5,37661	Toplam	7427,450	317			
	Üniversite	19	28,6842*	5,16454						
	Toplam	318	31,5126	4,84050						
İnsan Kaynaklı	İlköğretim	177	32,9322	4,68750	Gruplar arası	183,211	3	61,070	2,513	,059
	Ortaöğretim	65	33,9385*	4,66328	Gruplar İçi	7630,239	314	24,300		
	Lise	57	31,8772	5,82197	Toplam	7813,450	317			
	Üniversite	19	31,2105	5,12704						
	Toplam	318	32,8459	4,96469						

Politik	İlköğretim	177	29,0056	5,02663	Gruplar arası	389,611	3	129,870	4,596	,004
	Ortaöğretim	65	30,7385*	5,44942	Gruplar İçi	8872,075	314	28,255		
	Lise	57	28,1053	6,03171	Toplam	9261,686	317			
	Üniversite	19	26,2105	5,20234						
	Toplam	318	29,0314	5,40525						
Sembolik	İlköğretim	177	30,2316	5,18713	Gruplar arası	379,599	3	126,533	4,098	,007
	Ortaöğretim	65	31,8308*	5,56656	Gruplar İçi	9694,992	314	30,876		
	Lise	57	29,3333	6,32832	Toplam	10074,591	317			
	Üniversite	19	27,2632	6,38437						
	Toplam	318	30,2201	5,63747						
Toplam	İlköğretim	177	123,8079	17,12611	Gruplar arası	4526,705	3	1508,902	4,449	,004
	Ortaöğretim	65	129,0000*	18,36267	Gruplar İçi	106490,943	314	339,143		
	Lise	57	120,2632	21,86119	Toplam	111017,648	317			
	Üniversite	19	113,3684*	19,04151						
	Toplam	318	123,6101	18,71399						

Tablo 12’de görüldüğü üzere liderlik ölçeği toplam puan ve alt boyut puanlarının öğrencilerin anne eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda öğrencilerin anne eğitim durumlarına göre yapısal, politik, sembolik ve toplam alt puan boyutu için ölçekten elde ettikleri puanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerine geçilmiştir. Anne eğitim durumu değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi sonrası post-hoc Tukey testi sonucunda Yapısal alt boyutu, puanlarının ortaokul ve üniversite mezunu grubu arasında ortaokul mezunu grubu lehine, Politik alt boyutu puanlarının ortaokul ile lise ve üniversite grubu arasında ortaokul grubu lehine, Sembolik alt boyutu puanlarının ortaokul ile üniversite mezunu grubu arasında ortaokul mezunu grubu lehine ve Liderlik ölçeği toplam puanlarının ortaokul ile lise ve üniversite grubu arasında ortaokul mezunu grubu lehine istatistiksel olarak ($p < .05$) düzeyinde anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu durum annesi ortaokul mezunu grubundaki öğrencilerin lise ve üniversite grubuna göre daha fazla liderlik özelliklerine sahip olduklarını ortaya koymaktadır.

Tablo 13. Öğrencilerin liderlik toplam puanları ve liderlik alt boyutlarının baba eğitim durumuna göre farklılaşmasını gösteren tek yönlü varyans analizi sonuçları

Liderlik Özelliği	Grup	N	X	SS		Kareler Toplamı	Sd.	Kareler Ortalaması	f	p
Yapısal	İlkokul	100	31,4700	4,65682	Gruplar arası	91,385	4	22,846	,978	,420
	Ortaokul	80	31,6500	4,98885	Gruplar İçi	7336,301	314	23,364		
	Lise	95	31,9053	4,95098	Toplam	7427,687	318			
	Üniversite	38	30,1842	4,84827						
	Lisansüstü	6	32,6667	3,14113						
Toplam	319	31,5141	4,83296							
İnsan Kaynaklı	İlkokul	100	32,9300	4,92213	Gruplar arası	30,641	4	7,660	,309	,872
	Ortaokul	80	32,6125	5,23255	Gruplar İçi	7784,136	314	24,790		
	Lise	95	33,1474	4,87933	Toplam	7814,777	318			
	Üniversite	38	32,2632	4,99559						
	Lisansüstü	6	33,6667	3,50238						
Toplam	319	32,8495	4,95729							

Politik	İlkokul	100	28,5100	5,33427	Gruplar arası	124,277	4	31,069	1,067	,373
	Ortaokul	80	29,5625	5,49763	Gruplar İçi	9146,193	314	29,128		
	Lise	95	29,5368	5,61686	Toplam	9270,470	318			
	Üniversite	38	27,9474	4,91521						
	Lisansüstü	6	30,0000	4,04969						
	Toplam	319	29,0408	5,39930						
Sembolik	İlkokul	100	30,1300	4,99829	Gruplar arası	201,155	4	50,289	1,599	,174
	Ortaokul	80	30,5625	5,79359	Gruplar İçi	9874,920	314	31,449		
	Lise	95	30,6632	5,98866	Toplam	10076,075	318			
	Üniversite	38	28,2632	6,00308						
	Lisansüstü	6	32,3333	3,01109						
	Toplam	319	30,2163	5,62901						
Toplam	İlkokul	100	123,0400	17,66405	Gruplar arası	1422,453	4	355,613	1,019	,398
	Ortaokul	80	124,3875	19,80378	Gruplar İçi	109606,650	314	349,066		
	Lise	95	125,2526	19,33741	Toplam	111029,103	318			
	Üniversite	38	118,6579	18,02292						
	Lisansüstü	6	128,6667	10,63328						
	Toplam	179	124,7095	18,94328						

Tablo 13'te görüldüğü üzere liderlik ölçeği toplam puan ve alt boyut puanlarının öğrencilerin baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda öğrencilerin baba eğitim durumlarına göre yapısal alt boyutu (F:978, $p>.05$), insan kaynaklı alt boyutu (F:309, $p>.05$), politik alt boyutu (F:1,067, $p>.05$), sembolik alt boyutu (F:1,599, $p>.05$) ve toplam puanlar (F:1,019, $p>.05$), için ölçekten elde ettikleri puanların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Çalışmada örnekleme oluşturan öğrencilerin liderlik ölçeği toplam puan ve alt boyut puanlarının öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre insan kaynaklı alt boyutu için grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak kadın öğrencilerin lehine anlamlı bulunmuştur. Mutlu ve ark (2020), kadın öğrencilerin iş gören, üretim ve değişim odaklı liderlik alt boyut puanları erkeklerden yüksek olduğunu tesbit etmişlerdir. Yine Mutlu ve ark. (2019), antrenör adayları üzerinde yaptıkları araştırmada kadın adayların insana yönelik liderlik puanlarının erkeklere oranla daha yüksek olduğu belirtmişlerdir. Sarıkaya ve Bilir (2019) de liderlik özelliklerinin cinsiyet değişkenine göre kadın öğrenciler lehine anlamlı farklılık gösterdiğini belirlemiştir. Özdenk (2015), insana yönelik liderlik boyutlarında kadın katılımcıların puanlarının erkek katılımcılara oranla daha yüksek olduğu tespit etmiştir. Öztürk Karataş (2017), çalışmasında öğrencilerin cinsiyetleri ile liderlik yönelimleri arasında anlamlı bir fark olmadığını belirlemiştir. Atar ve Özbek (2009), BESYO öğrencilerinin liderlik davranışlarıyla ilgili çalışmasında; Semiz (2011), ortaöğretim öğrencilerinde sporun liderlik üzerine etkisini ele aldığı araştırmasında; Güngör (2016) beden eğitimi öğretmen adaylarının liderlik özelliklerine dair çalışmasında liderlik ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığını belirlemiştir. Kadın öğrenciler lehine anlamlı farklılığın oluşmasında üniversite eğitimi alan kadın öğrenci sayısındaki artışın etkili olduğu söylenebilir. Bununla beraber son dönemde kadınların toplumsal ve ekonomik hayatın önemli bir parçası haline gelerek çalışma hayatına büyük oranda katılmaları, erkeklere oranla daha aktif rol almaları ve girişimcilik faaliyetlerinde bulunmalarının da etkili olduğu ifade edilebilir.

Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre liderlik ölçeği toplam puan ve alt boyut puanlarının öğrencilerin yaşlarına göre aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Alan çalışmalarında az da olsa farklı sonuçlar elde eden bulgular da mevcuttur. Ergen'in (2009) Manisa ilinde yürüttüğü ve okul müdürlerin liderlik davranışlarının öğretmen motivasyonu üzerine etkisini incelediği çalışmanın sonucunda ise yaş düzeyinin anlamlı farklılık oluşturduğu görülmüştür. Olgunlaşma ile liderlik özelliği arasında ilişki olacağı düşünülse de genç yaşına rağmen önemli liderlik görevi üstlenen Fatih Sultan Mehmet gibi tarihî şahsiyetlerin varlığı yaş değişkeni ile lider davranışı arasında anlamlı farklılığın çıkmamasını açıklar niteliktedir. Ayrıca genç liderlerin kendilerini her alanda (teknolojiye hakimiyet, dışa dönüklük, rekabetçi olma vb.) yetiştirmeleri de yüksek beklenti oluşturan çalışmalarda başarılı olmalarını sağlamaktadır.

Liderlik ölçeği toplam puan ve alt boyut puanlarının öğrencilerin bölümlerine göre yapısal alt boyutu, politik alt boyutu, sembolik alt boyutu ve toplam puan için ölçekten elde ettikleri puanların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Yapısal alt boyutu puanlarının bölüm değişkenine göre rekreasyon ve sınıf öğretmenliği grubu arasında rekreasyon grubu lehine, politik alt boyutu puanlarının bölüm değişkenine göre rekreasyon ile sınıf öğretmenliği ve antrenörlük grubu arasında rekreasyon grubu lehine, sembolik politik alt boyutu puanlarının bölüm değişkenine göre rekreasyon ile sınıf öğretmenliği ve beden eğitimi öğretmenliği grubu arasında rekreasyon grubu lehine, toplam puanlarının bölüm değişkenine göre rekreasyon ile sınıf öğretmenliği ve antrenörlük grubu arasında rekreasyon grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Özmutlu da (2008), BESYO öğrencilerinin liderlik düzeylerinde bölüm değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulmuştur. Aydın (2016) ise BESYO'da eğitim görüp bireysel ve takım sporlarıyla meşgul olan öğrencilerin liderlik özelliklerinin bölüm değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı olduğunu bulmuştur. Bu araştırma sonuçları ile bulgularımız paralellik göstermektedir. Rekreasyon bölümü lisans programında yer alan iletişim ve halkla ilişkiler, kamu ve yerel yönetim rekreasyonu, rekreasyon liderliği, rekreasyonda kriz yönetimi, rekreasyonda takım bütünlüğü gibi derslerin öğrencilerin liderlik özelliklerini olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Liderlik ölçeği toplam puan ve alt boyut puanlarının SBF öğrencileri ile sınıf öğretmenliği öğrenciler açısından da politik, sembolik alt boyutu ve toplam puan için grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Söz konusu farklılık beden eğitimi ve spor öğretmenliği, antrenörlük eğitimi ve rekreasyon bölümü öğrencilerin lehine gerçekleşmiştir. Görülüyor ki spor bilimleri fakültesinde okuyan öğrencilerinin liderlik özellikleri, sınıf öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilere göre daha belirgindir. Sporun uğraşanlar üzerinde kişilik özelliklerinin gelişiminde önemli ölçüde etki ettiği bir gerçektir. Sporcuların sorumluluk duygusunun gelişimi, çabuk karar verme, sabırlı olma, centilmenlik, takım içi uyumu, kazanma azmi, üstün gelme isteği gibi pek çok meziyetleri kazandırmada sporun güçlü bir köprü olmasının liderlik gelişimine önemli ölçüde etki ettiği söylenebilir.

Örnekleme oluşturan öğrencilerin liderlik ölçeği toplam puan ve alt boyut puanlarının öğrencilerin spor branşı olup olmama durumuna göre sembolik alt boyutu için grupların aritmetik ortalamaları arasında spor branşı olan öğrencilerin lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Semiz (2011), sporun liderlik üzerine etkisi ile ilgili araştırmasında branş değişkenine göre farklılaşmasını incelediğinde çalışmamızın sonuçlarımıza benzer sonuçlar elde ederken Çar (2013), spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinin liderlik özelliklerinin tespitiyle ilgili araştırmasında liderlik yönelimleri ile branş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit etmemiştir. Bireylerin herhangi bir branş ile ilgilenmesi; takım ya da bireysel sporlarda kendini göstermesini, grup psikolojisi ile hareket etme becerisini kazanmasını desteklemektedir. Bu destek, anlamlı farklılığın gerekçesi olarak

gösterilebilir. Atletizm, basketbol, buz hokeyi, güreş, okçuluk, voleybol gibi spor dallarıyla ilgilenen sporcuların zihinde canlandırma becerilerinin gelişmiş olması da anlamlı farklılığın bir başka nedeni olarak değerlendirilebilir.

Öğrencilerin liderlik ölçeği toplam puan ve alt boyut puanlarının öğrencilerin liderlik ya da yöneticilik yapıp yapmama durumuna göre sembolik alt boyutu ve politik alt boyutu için grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark liderlik ya da yöneticilik yapan öğrencilerin lehine istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Yöneticilik ile liderlik özelliklerindeki ortaklıklar (Mücevher ve Erdem, 2018), liderlik ya da yöneticilik yapan öğrencilerin lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılığın gerekçesi olarak değerlendirilebilir. Ayrıca bireylerin yöneticiliği deneyimlemeleri, deneyimleri sırasında karşılaştıkları durumlarda sahip oldukları liderlik özelliklerini ortaya koyabilmeleri de farklılığı etkileyen durum olarak kabul edilebilir.

Öğrencilerin liderlik ölçeği toplam puan ve alt boyut puanlarının öğrencilerin herhangi bir kursa katılıp katılmama durumuna göre sembolik alt boyutu, politik alt boyutu ve toplam puan için grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Kurs sırasında öğreticinin ortaya koyduğu liderlik becerilerine dönük performansın bireyleri etkileme, bireylerin öğreticileri rol model almalarını sağlama olasılığı anlamlı farklılığı kısmen de olsa açıklayabilir.

Liderlik ölçeği toplam puan ve alt boyut puanlarının öğrencilerin baba eğitimlerinin anlamlı bir fark görünmezken, anne eğitim durumlarına göre yapısal alt boyutu aritmetik ortalamaları arasındaki fark üniversite, politik alt boyutunda lise ve üniversite, sembolik alt boyutunda üniversite, toplam aritmetik ortalamalarında ise lise ve üniversite mezunlarına göre ortaokul mezunu grubu lehine anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Anne ve baba eğitim durumlarını arasında politik liderlik özelliğinde ortaokul seviyesinde annenin, biraz yüksek olduğu gözlemlenirken, Babanın insan kaynaklı yaklaşımında lise düzeyinde ve Yapısal liderlik alt boyutunda üniversite mezunlarının daha etkili olduğu görülmektedir. Diğer liderlik boyutları Anne ve babanın eğitim durumlarında birbirine benzerlik gösterdiği gözlemlenmiştir. Özetle buradan anlaşılıyor ki ortaokul mezunu annelerin çocuklarının liderlik özelliklerini gelişiminde daha etkili olduğu söylenebilir. Bu durum ortaokul mezunu annelerin, üniversite mezunu annelerin sayılarından daha fazla olmasından da kaynaklanabilir. Cansoy, Türkoğlu ve Parlar (2016), anne eğitim durumuna göre liderlik özellikleri puanları ortalamalarının annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediğini belirlemiştir. Durmuş da (2011) araştırmasında öğrencilerin liderlik özelliklerinin anne ve baba eğitim düzeyine göre farklılaşmadığını tespit etmiştir. Cansoy, Türkoğlu ve Parlar (2016), baba eğitim durumuna göre liderlik özellikleri puanları ortalamalarının annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediğini belirlemiştir. Türk toplumunda kadın kendi aile grubu ve topluluğu üzerinde mutlak otorite sahip olmamasına rağmen nesil yetiştirmedeki baskın misyonu, bireylerin liderlik özelliklerini etkileyebilmektedir.

Sonuç olarak, insan kaynaklı liderlik özelliklerinin erkeklere göre kadınlarda, başta Rekreasyon bölümü olmak üzere spor bölümünde okuyan öğrencilerin sınıf öğretmenliğine göre, insan kaynaklı liderlik özelliklerin kadın öğrencilerde, sembolik liderlik özelliklerin sporla uğraşanlar da yine daha önce yöneticilikle uğraşanlarda sembolik ve politik liderlik özelliklerin ön plana çıktığı gözlemlenmiştir. Anne ve babanın eğitim durumlarının çocuklarının liderlik özelliklerinin gelişimi açısından birbirine benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Çalışmadan hareketle spor bilimleri sınıf öğretmenliği öğrencilerinin öğretmen liderliği alt boyutları (mesleki, örgütsel vb.) farklı değişkenlere göre tespit edilebilir. Ayrıca öğretmen yetiştiren fakültelerin

farklı bölümleriyle spor bilimleri bölümü öğrencilerinin liderlik özellikleri kıyaslanabilir. Sınıf öğretmenliği bölümlerinde okuyan öğrencilerin liderlik özelliklerinin gelişimi acısında sosyal kültürel, sanatsal ve sportif etkinliklere katılımlarını artıracak önlemler alınabilir.

Çatışma Beyanı

Araştırmacılar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Atar, E. ve Özbek, O. (2009). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin liderlik davranışları, *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7 (2), s. 51-59.
- Aydın, R. (2016). Beden eğitimi ve spor yüksekokullarında eğitim gören bireysel ve takım sporlarıyla uğraşan öğrencilerin liderlik özelliklerinin karşılaştırılması. (Tez No. 440787) [Yüksek lisans tezi, Bartın Üniversitesi-Bartın]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Banoğlu, K. (2012). Eğitim yöneticilerinin teknoloji liderliği yeterlikleri ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 43-65.
- Barth, R. S. (1990). *Improving schools from within. Teachers, parents, and principals can make the difference*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Beycioğlu, K. (2009). İlköğretim okullarında öğretmenlerin sergiledikleri liderlik rollerine ilişkin bir değerlendirme (Hatay ili örneği) (Tez No. 240522) [Doktora tezi, İnönü Üniversitesi-Malatya]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Bilir, F. P. (2005). Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün örgüt iklimi ve çalışanların katılımı ile ilgili algılamaları. (Tez No. 194089). [Doktora tezi, Çukurova Üniversitesi-Adana]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Bolman, L., & Deal. T. (1990). *Leadership orientations instrument*, San Francisco: Jossey-Bass.
- Bolman, L., Deal, T. (2003). *Reframing organizations*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, N. (2006). Öğretmen liderliği ve engelleri, *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, s. 137-161.
- Can, N. (2009). Öğretmenlerin sınıfta ve okulda liderlik davranışları, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (2), 385-399.
- Cansoy, R., Türkoğlu, M. E., Parlar, H. (2016). Liderlik özellikleri: Bir ölçek geliştirme çalışması ve öğrencilere yönelik bir araştırma. *Millî Eğitim Dergisi*. (212). 139-159.
- Cattell, R. B. (1966). The scree test for the number of factors. *Multivariate Behavioral Research*, 1, 245-276.
- Coates, H. B., Dobson, I. R., Goedegebuure, L., Meek, L. (2010). Across the great divide: What do Australian academics think of university leadership? Advice from the CAP survey, *Journal of Higher Education Policy and Management*, 32 (4), 379-387.
- Çar B. (2013). Spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinin liderlik özelliklerinin belirlenmesi. (Tez No. 349041). [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Dereli, M. (2003). İlköğretim okulu müdürlerinin liderlik davranışları. (Tez No. 140148). [Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Donuk, B. (2006). Türkiye profesyonel futbol ligleri antrenörlerinin liderlik tarzlarının incelenmesi ve bir model yaklaşım. (Tez No. 193597). [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Durmuş, Ö. (2011). İlköğretim ve lise öğrencilerinde görülen liderlik davranışlarının araştırılması. (Tez No. 298047). [Yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Çanakkale]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Edizler, G., Akbulut, G. (2011). Özel öğretim kurumlarında eğitim yöneticilerinin dönüşümcü liderlik boyutları. *Erciyes İletişim Dergisi*, 2(2), 20-32.
- Erdem, O. ve Dikici, M. (2009). Liderlik ve kurum kültürü etkileşimi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (29), 198-213.

- Ergen, Y. (2009). İlköğretim okulu müdürlerinin öğretim liderlik davranışlarının öğretmenlerin motivasyonu üzerindeki etkisi (Manisa ili örneği). (Tez No. 239657). [Yüksek lisans tezi, Celal Bayar Üniversitesi-Manisa]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Gehring, D. R. (2007). Applying Traits Theory of Leadership to Project Management. *Project Management Journal*, 38 (1), 44.
- Gehrke, N. (1991). *Developing teachers' leadership skills*. ERIC Clearinghouse on Teacher Education Washington DC.
- Güçlü, N ve Koşar, S. (2016). *Eğitim yönetiminde liderlik teori, araştırma ve uygulama*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Güngör N.B., (2016). Beden eğitimi öğretmen adaylarının epistemolojik inançları ile liderlik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Tez No. 419343). [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Hedlund, J., Forsythe, G.B., Horvath, J.A., Williams, W. M., Snook, S., Sternberg, R. J., (2003). Identifying and assessing tacit knowledge: understanding the practical intelligence of military leaders, *The Leadership Quarterly*, 14, 117-140.
- Kaplan K., Gülden B. (2017). Oğuz Atay'ın Bir Bilim Adamının Romanı Mustafa İnan isimli eserinde yer alan lider öğretmen özellikleri, *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 5 (4), 115-136.
- Karakaplan Özer, E. (2019). Etkili liderlik ile duygusal bağlılık ilişkisinde işveren markası algısının aracılık etkisi ve araştırma. (Tez No. 538427). [Doktora tezi, İnönü Üniversitesi-Malatya]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Landis, E. A., Hill, D., ve Harvey, M. R. (2014). A synthesis of leadership theories and styles. *Journal of Management Policy and Practice*, 15 (2), 97.
- Loughead, T. M., & Hardy, J. (2005). An examination of coach and peer leader behaviors in sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 6(3), 303-312.
- Luthans, F. (1992). *Organizational behavior* (6th Ed.). New York: McGraw Hill.
- Mutlu, T. O., Akoğlu, H. E., Şentürk, H. E., Ağılönü, A., & Özbey, Ö. (2019). Antrenör adaylarının iletişim ve liderlik becerilerinin incelenmesi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(1), 167-177
- Mutlu, T. O., Şentürk, H. E., Akoğlu, H. E., Çetinkaya, A., Ağılönü, A., (2020). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin liderlik davranışlarının incelenmesi. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (SI2), 25-38.
- Mücevher, H. M., & Erdem, R. (2018), X kuşağı akademisyenleri ile y kuşağı öğrencilerin birbirlerine karşı algıları, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 9 (22), 60-74.
- Osiemo, L. B. (2012). Developing responsible leaders: The university at the service of the person, *Journal of Business Ethics*, 108 (2), 131-143.
- Özdenk, S. (2015). Bireysel ve takım sporuyla uğraşan sporcular ile spor yapmayan bireylerin duygusal zekâ ve liderlik özelliklerinin incelenmesi. (Tez No. 419376). [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Özmutlu İ. (2008). Beden eğitimi ve spor yüksek okullarında öğrenim gören öğrencilerin liderlik ve yaratıcılık özelliklerinin karşılaştırılması (Gazi Üniversitesi örneği). (Tez No. 288766). [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Öztürk, Karataş E. (2017). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin liderlik yönelimleri ve öz güven davranışlarının incelenmesi. (Tez No. 473823). [Doktora tezi, İnönü Üniversitesi-Malatya]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Sabuncuoğlu, Z. ve Tüz, M. (2001). *Örgütsel psikoloji*. Ezgi Kitabevi: Bursa.
- Sarıkaya, Ç. O., & Bilir F. P. (2019). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin liderlik özelliklerinin incelenmesi: Çukurova Üniversitesi örneği. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi*, 7(2), 1-18.
- Semiz, H. (2011). Ortaöğretim öğrencilerinde sporun liderlik üzerine etkisi: Hendek örneği. (Tez No. 328017). [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi-Sakarya]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Şişman, M. (2002). *Öğretim liderliği*. Ankara: Pegem.
- Üredi, L. and Gül, A. (2018). The review of the correlation between the leadership style of teachers and classroom management sufficiency. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 9(33), 1404-1433.
- Yalnız Solmaz, D., Aydın, G. (2015). Beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının liderlik özelliklerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Journal of International Social Research*, 8(41), 1077-1084. doi: 10.17719/jisr.20154115091.

- Yeşil, S. (2013). *Küresel ve değişen çevre dinamikleri ışığında yeni yönetim yaklaşımlarından seçme konular*. Şeçkin Yayıncılık.
- Yücel, Y. (2011). Orta öğretim (lise) kurumlarında eğitim gören, spor yapan ve yapmayan öğrencilerin liderlik özelliklerinin araştırılması (Kars Örneği). (Tez No. 296049). [Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi-Kayseri]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.

Yazarların Katkı Oranı Beyanı

Çalışmaya yazarlar eşit oranda katkı sağlamıştır.

Investigation of Leadership Characteristics of Students Studying in Sports Sciences and Classroom Teaching Departments

Adem Poyraz*, Kübra Gül Kaplan**

Abstract

The study aims to determine different variables of the leadership characteristics of classroom teachers and students studying at the Faculty of Sports Sciences(SBF). In this study, survey, one of the quantitative research designs, and cross-sectional survey was used as the model. In the study, data was collected online from a total of 321 students from SBF(n:168) and classroom teaching department(n:153) from different provinces. The "Leadership Orientation Scale" adapted into Turkish by Dereli was used to determine the leadership characteristics of students. The data obtained was evaluated statistically with the SPSS 18 program. In descriptive statistics methods, t-test of the relationship between independent variables were used. The relationship between the independent variables was determined by one-way ANOVA, the differences between the groups were analyzed with the Tukey, which is a post hoc. The leadership development characteristics of the students' leadership scale total score and sub-dimension scores according to gender variable are found in women, especially in the recreation department, physical education and sports teaching, coaching education students, students who have previously been leaders/managers, attended different courses and students who are sports branches. It has been observed that the educational status of parents is similar in the development of children's leadership qualities.

Keywords: Leader Teacher, Physical Education and Sports Teaching, Classroom Teaching, Recreation, Coaching

Article History

Received: 12/12/2023

Correction: 21/12/2023

Accepted: 23/12/2023

* Asst. Professor, Afyon Kocatepe University, [0000-0003-0689-4423](https://orcid.org/0000-0003-0689-4423), Afyon, Turkey apoyraz@aku.edu.tr,

** Master's Student, Bayburt University, [0009-0000-1584-3383](https://orcid.org/0009-0000-1584-3383), Bayburt, Turkey, kubragul.e.kk@hotmail.com

For citation: Poyraz, A. & Kaplan, K. G. (2023). Investigation of leadership characteristics of students studying in sports sciences and classroom teaching departments. *OJCES*, 1(2), 225-258. <https://10.5281/zenodo.10428246>

Article attachment information: A part of this study was presented as an oral presentation at the 14th National Sports Sciences Student Congress held in Afyonkarahisar on May 11-12, 2022 and published in the congress summary booklet.

Introduction

A leader is a person who makes the people in a group follow him or her depending on a goal or who makes people act in the light of determined goals (Sabuncuoğlu & Tüz, 2001). Leaders gain their influential power through social communication (Yeşil, 2013). The issues that constitute leader effectiveness are the form of supervision and planning, goal setting, delegation of authority or not, and the way of communication with those in the group (Landis, et al., 2014). All leaders have a common purpose and these purposes increase the chances of learning for a large number of students (Can, 2006).

Leadership is the basic quality that enables a community gathered around certain goals to act systematically (Kaplan & Gülden, 2017). Leadership is the state of being superior to the members of the community in terms of intelligence, ability and charisma (Erdem & Dikici, 2009). It is a phenomenon that can be analyzed from sociological, psychological, military, political, philosophical and historical perspectives as well as business life and management (Şişman, 2002). Leadership is leading change (Karakaplan Özer, 2019). It is a complex skill that requires the ability to eliminate personal and group problems (Hedlund, et al., 2003).

Looking at the general characteristics of leaders, Gehring (2007) states that leaders are success-oriented, care about quality, seek knowledge, take initiative, are helpful, love to serve people, understand them, are customer-oriented, can analyze what people cannot express and understand their feelings and thoughts, have political skills, are flexible, and can understand and evaluate events in different situations and conditions. Cattell (1966) describes the characteristics of leaders as extroverted, open, emotionally balanced, responsible, and adaptable.

Leadership is also very important in education. The concept of leadership is used in schools that manage the society (Beycioğlu, 2009) as well as for a teacher who manages the classroom (Üredi & Gül, 2018). Educators now reveal the characteristics of a leader who is researching, questioning, open to innovation and willing to learn rather than being a practitioner (Güçlü & Koşar, 2016).

There are some characteristics that leader teachers should have. Teachers need to emphasize their leadership behaviors in their practices. According to Barth (1990), an educator who asserts leadership may face administrative resistance, but this is educationally positive. Such an educator has to overcome his or her own habits and the stagnation that comes with teaching. Initiating such leadership requires going beyond a small designated place. The educator's task is not limited to the classroom. Teacher leadership is the courageous declaration of teachers' willingness to take responsibility for all kinds of issues outside the classroom.

When the literature is examined, it is seen that there are many studies that identify and reveal the sub-dimensions of leadership (Edizler & Akbulut, 2011; Banoğlu, 2012). One of the classifications of the sub-dimensions of leadership is Bolman and Deal. According to Bolman and Deal (1990), leadership has four sub-dimensions: human, political, symbolic and structural.

The human-centered approach does not see groups and people as machines but as natural beings with psychological and social needs. Here the leader provides support and empowers individuals. People are the heart of the group. Leaders strive for the goals of the group and employees. They support and empower them. They trust their employees in the group, are accessible leaders, share information, ensure participation, are honest, and solve problems together (Bolman & Deal, 2003).

The political approach likens organizations to political arenas. The leader develops good relations with other groups outside the group that affect the group, and can manage conflict. He/she knows what he/she wants and will get, and makes explanations. He/she evaluates the balance of needs, interests and power well. He/she does not give what he/she wants to every person, he/she prepares the environment for the bargaining of groups. They are leaders who mobilize and persuade people and resources, are effective in cooperation and support, and respond to strong dimensions and social incompatibilities that create strong compromises (Bolman & Deal, 2003).

In the symbolic approach, leaders cannot give groups what they want, but they can create environments where they can discuss group differences and make logical compromises. They focus on how to make sense of the complex world (Bolman & Deal, 2003). It is believed that the most important job of leaders is to inspire people. When people feel how important their work is, they are excited and committed to that environment. Leaders are ambitious to make the group unique and pass it on to others. They use dramatic symbols to excite people and instill a sense of mission. They are energetic leaders. They create slogans, distribute rewards, tell stories, and work by showing up everywhere and moving around (Bolman & Deal, 2003).

Structured leadership is a type of leadership that thinks logically and clearly, approaches problems with careful analysis, pays attention to details, creates and implements well-organized and well-understood methods, provides direction and consistency in its goals (Bolman & Deal, 2003). Structural perspective refers to being productive and bureaucratic characteristics such as division of labor, chain of command and responsibilities in roles (Dereli, 2003).

When the studies on leadership characteristics are examined, it is understood that the studies are carried out for different disciplines, but it is seen that the studies on the concept of leadership in sports are insufficient in terms of quantity. According to the results of Donuk's (2006) study on the leadership styles of coaches and athletes, the coaches in the study group were found to have a semi-democratic, semi-autocratic leadership style that values the education and training of athletes, supports them socially, and has a semi-democratic, semi-autocratic leadership style. Loughhead and Hardy (2005), as a result of observing the behavioral patterns of peer and coach leadership in the field of sport, revealed that coaches adopted autocratic leadership among leadership behaviors, and stated that they preferred social support, democratic leadership and positive feedback from peer behaviors in leadership. In a study, it was stated that teacher leaders have to gain competence in the areas of healthy communication with people, making group problems specific, coping with the process of change, providing the necessary resources, mobilizing, taking leadership responsibility and trusting (Gehrke, 1991). The role of higher education institutions and universities in training future leaders is very important (Osimo, 2012; Coates et al., 2010). Today, it is stated that university students should show leadership behavior at school and in society (Can, 2009).

Considering that the research group consists of classroom teachers, physical education teachers, coaching education and recreation departments, when we consider that these fields will perform very valuable professions such as classroom teachers, physical education teachers, coaches and animators, it is important to develop leadership qualities. While performing their professions in various communities, discovering the talents of students and athletes and directing them, ensuring the development of effective communication skills by making inferences, providing them with a profession by motivating them, contributing to production by gaining self-confidence, and many other issues are of great importance in the growth, development and awareness of the society. Considering the

insufficiency of studies on the concept of leadership in sports in such a valuable field, it is inevitable that the research will contribute to the field. For this reason, the aim of the study is to determine the leadership approaches of classroom teachers and students studying in sports sciences and to make suggestions for the development of leadership characteristics.

Method

Research Model

In the study, in which it was aimed to determine the leadership characteristics of the students studying in the departments of sports sciences faculty and classroom teaching according to different variables, a survey, one of the quantitative research designs, was used. A cross-sectional survey was preferred as a model. In a cross-sectional survey, the aim is to define the instantaneous state of the phenomenon rather than its change over time (Büyüköztürk et al., 2018). In the study, leadership characteristics were determined by taking a photograph of the sample at any moment.

Study Group

In cross-sectional surveys, the researcher takes cross-sections from groups that will represent the universe instead of the universe (Büyüköztürk et al., 2018). For this reason, the sample was formed instead of the population. The study group for the research consists of 321 students from the first, second, third, and fourth grades of five different state universities.

Data Collection Tools

The "Leadership Orientation Scale," developed by Bolman and Deal (1990) and adapted into Turkish by Dereli (2003), was used to determine the leadership characteristics of the students studying in the departments of sports sciences faculty and classroom teaching. In the data collection phase of the research, a questionnaire was used. The first part of the questionnaire, which consists of two parts, includes demographic questions, and the second part includes questions about leadership characteristics.

The 5-point Likert-type scale with detailed sub-dimensions is scored as "Never = 1", "Rarely = 2", "Sometimes = 3", "Frequently = 4", and "Always = 5". A minimum of 8 points and a maximum of 40 points can be obtained from each dimension of the scale. A high score in the sub-dimensions of the scale indicates that the person exhibits the relevant leadership characteristics continuously, while a low score indicates that the person does not exhibit leadership characteristics at all.

Data Collection

The study data were transferred online with a Google Form between November 29 and December 24, 2021, and then a message containing the study link was sent to the participants. A printout was also prepared for those who could not fill it out online. Participants read the information about the purpose of the study and agreed to participate voluntarily. Participants completed the research form after giving written consent online.

Data Analysis

The data obtained in the study were statistically evaluated with the demo SPSS 18 package program. Skewness and kurtosis coefficients were used for the normal distribution of the data. Frequency (f), percentage (%), standard deviation (SD), arithmetic mean (X), and t-test were used in descriptive

statistics methods. The relationship between the independent variables was determined by a one-way ANOVA test, and then the differences between the groups were analyzed by a tukey test, which is a post hoc test.

Findings

The differentiation of the students' total scores from the leadership scale and the scores obtained from the sub-dimensions of the scale according to gender is shown in the table.

Table 1. Evaluation of students' leadership total scores and leadership sub-dimensions according to gender.

Leadership Characteristic	Gender	N	X	Std. Deviation	Std. Error Mean	t	p
Structural	Female	205	31,7561	4,54164	,31720	,990	.323
	Male	116	31,1983	5,34744	,49650		
Human Resources	Female	205	33,4049	4,36979	,30520	2,550	,011
	Male	116	31,9483	5,76171	,53496		
Politics	Female	205	29,0976	5,25247	,36685	,100	,920
	Male	116	29,0345	5,69199	,52849		
Symbolic	Female	205	30,2390	5,38302	,37597	-,109	,914
	Male	116	30,3103	6,10547	,56688		
Total	Female	205	124,4976	17,23557	1,20378	,990	,357
	Male	116	122,4914	21,12962	1,96184		

As seen in the table, as a result of the independent sample group t test conducted to determine whether the total score and sub-dimension scores of the leadership scale of the students constituting the sample show a significant difference according to the gender variable of the students, the difference between the arithmetic averages of the groups for the human resource sub-dimension was found statistically significant ($t=2,550$; $p<.05$). This difference was in favor of female students.

Table 2. Evaluation of students' leadership sub-dimensions according to departments.

Leadership Characteristic	Group	N	X	SS		Sum of Squares	Sd.	Mean of Squares	f	p
Structural	Physical Education Teacher.	37	31,4324	5,09652	Between Groups	190,774	3	63,591	2,751	,043
	Coaching	81	31,1605	5,27839	Within Groups	7328,522	317	23,118		
	Recreation Classroom Teacher	50	33,3400	4,58752	Total	7519,296	320			
	Total	153	31,2092	4,54025						
	Total	321	31,5545	4,84745						
Human Resources	Physical Education Teacher.	37	33,0811	5,39227	Between Groups	106,391	3	35,464	1,448	,229
	Coaching	81	32,0741	5,48812	Within Groups	7763,871	317	24,492		
	Recreation Classroom Teacher	50	33,9000	4,50057	Total	7870,262	320			
	Total	153	32,9216	4,67007						
	Total	321	32,8785	4,95929						
Politics	Physical Education Teacher.	37	28,9459	6,09164	Between Groups	519,360	3	173,120	6,212	,000
	Coaching	81	29,3210	5,32407	Within Groups	8834,845	317	27,870		
	Recreation	50	31,7800	5,04789	Total	9354,206	320			

Symbolic	Classroom Teacher	153	28,0915	5,11880						
	Total	321	29,0748	5,40665						
	Physical Education Teacher.	37	29,9459	5,45663	Between Groups	652,898	3	217,633	7,227	,000
	Coaching	81	30,7531	5,58017	Within Groups	9545,594	317	30,112		
	Recreation Classroom Teacher	50	33,2000	4,60257	Total	10198,492	320			
Total	Total	321	30,2648	5,64538						
	Physical Education Teacher.	37	123,4054	20,14180	Between Groups	4490,975	3	1496,992	4,404	,005
	Coaching	81	123,3086	19,90329	Within Groups	107751,423	317	339,910		
	Recreation Classroom Teacher	50	132,2200	17,35499	Total	112242,399	320			
	Total	321	121,3464	17,52754						
	Total	321	123,7726	18,72852						

As seen in Table 2, as a result of the one-way analysis of variance (ANOVA) conducted to determine whether the total score and sub-dimension scores of the leadership scale showed a significant difference according to the departments of the students, the difference between the arithmetic averages of the scores obtained from the scale for the structural sub-dimension according to the departments of the students was found statistically significant ($F: 2,751, p < .05$). Again, the difference between the arithmetic averages of the scores obtained from the scale for the political sub-dimension according to the departments of the students was found statistically significant ($F: 6,212, p < .05$). In addition, the difference between the arithmetic averages of the scores obtained from the scale for the symbolic sub-dimension according to the departments of the students was found statistically significant ($F: 7,227, p < .05$). Finally, the difference between the arithmetic averages of the scores obtained from the scale for the total score according to the departments of the students was found statistically significant ($F: 4,404, p < .05$). After this process, complementary post-hoc analysis techniques were used to determine which groups were responsible for the significant difference determined after ANOVA.

Table 3. Structural subdimension tukey test results between groups

Groups	Group	Mean Difference	Std. Error	p
Physical Education Teacher	Coaching	,27194	,95406	
	Recreation	-1,90757	1,04268	
	Classroom Teacher	,22328	,88086	
Coaching	Physical Education Teacher	-,27194	,95406	
	Recreation	-2,17951	,86474	
	Classroom Teacher	-,04866	,66069	
Recreation	Physical Education Teacher	1,90757	1,04268	,043
	Coaching	2,17951	,86474	
	Classroom Teacher	2,13085*	,78324	
Classroom Teacher	Physical Education Teacher	-,22328	,88086	
	Coaching	,04866	,66069	
	Recreation	-2,13085*	,78324	

As a result of the post-hoc Tukey test after the one-way analysis of variance (ANOVA) to determine between which subgroups the structural sub-dimension scores differed according to the department variable, a statistically significant difference was found between the recreation and classroom teaching groups in favor of the recreation group at the level of ($p < .05$). This situation reveals that students in the

recreation group have more leadership characteristics in the structural sub-dimension than in the classroom teaching group. The difference between the other sub-dimensions was not statistically significant ($p > 0.05$).

Tablo 4. *Political subdimension intergroup tukey test results*

Groups	Group	Mean Difference	Std. Error	p
Physical Education Teacher	Coaching	-,37504	1,04753	,000
	Recreation	-2,83405	1,14484	
	Classroom Teacher	,85444	,96716	
Coaching	Physical Education Teacher	,37504	1,04753	
	Recreation	-2,45901*	,94946	
	Classroom Teacher	1,22948	,72542	
Recreation	Physical Education Teacher	2,83405	1,14484	
	Coaching	2,45901*	,94946	
	Classroom Teacher	3,68850*	,85998	
Classroom Teacher	Physical Education Teacher	-,85444	,96716	
	Coaching	-1,22948	,72542	
	Recreation	-3,68850*	,85998	

As a result of the post-hoc Tukey test after one-way analysis of variance (ANOVA) to determine between which subgroups the political sub-dimension scores differed according to the department variable, a statistically significant difference was found at the level of ($p < .05$) in favor of the recreation group between the recreation group and the classroom teaching and coaching group. This situation reveals that the students in the recreation group have leadership characteristics in the political sub-dimension more than the students in the classroom teaching and coaching groups. The difference between the other sub-dimensions was not statistically significant ($p > .05$).

Table 5. *Symbolic subdimension tukey test results between groups*

Groups	Group	Mean Difference	Std. Error	p
Physical Education Teacher	Coaching	-,80714	1,08885	,000
	Recreation	-3,25405*	1,19000	
	Classroom Teacher	,82176	1,00531	
Coaching	Physical Education Teacher	,80714	1,08885	
	Recreation	-2,44691	,98692	
	Classroom Teacher	1,62890	,75404	
Recreation	Physical Education Teacher	3,25405*	1,19000	
	Coaching	2,44691	,98692	
	Classroom Teacher	4,07582*	,89390	
Classroom Teacher	Physical Education Teacher	-,82176	1,00531	
	Coaching	-1,62890	,75404	
	Recreation	-4,07582*	,89390	

As a result of the post-hoc Tukey test after one-way analysis of variance (ANOVA) to determine between which subgroups the symbolic sub-dimension scores differed according to the department variable, a statistically significant difference was found at the level of ($p < .05$) in favor of the recreation group between the recreation group and the classroom teaching and physical education teaching group. This situation reveals that the students in the recreation group have more leadership characteristics in the symbolic sub-dimension than the students in the classroom teaching and physical education teaching groups.

Table 6. Tukey test results of total score between groups

Groups	Group	Mean Difference	Std. Error	p
Physical Education Teacher	Coaching	,09676	3,65830	,005
	Recreation	-8,81459	3,99812	
	Classroom Teacher	2,05900	3,37763	
Coaching	Physical Education Teacher	-,09676	3,65830	
	Recreation	-8,91136*	3,31581	
	Classroom Teacher	1,96224	2,53339	
Recreation	Physical Education Teacher	8,81459	3,99812	
	Coaching	8,91136*	3,31581	
	Classroom Teacher	10,87359*	3,00330	
Classroom Teacher	Physical Education Teacher	-2,05900	3,37763	
	Coaching	-1,96224	2,53339	
	Recreation	-10,87359*	3,00330	

As a result of the post-hoc Tukey test after one-way analysis of variance (ANOVA) to determine between which subgroups the total scores of the leadership scale differed according to the department variable, a statistically significant difference was found at the level of ($p < .05$) in favor of the recreation group between the recreation group and the classroom teaching and coaching group. This situation reveals that the students in the recreation group have more leadership characteristics in the symbolic sub-dimension compared to the classroom teaching and coaching group. The differentiation of the total scores and the scores obtained from the sub-dimensions of the leadership scale by the students in the faculty of sport sciences and the department of classroom teaching are shown in the table.

Table 7. Assessment of leadership subdimensions of classroom teaching and SBF students

Leadership Characteristic	Group	N	X	Std. Deviation	Std. Error Mean	t	P
Structural	SBF	168	31,8690	5,10437	,39381	1,219	.224
	Classroom Teacher	153	31,2092	4,54025	,36706		
Human Resources	SBF	168	32,8393	5,22240	,40292	-,148	,882
	Classroom Teacher	153	32,9216	4,67007	,37755		
Politics	SBF	168	29,9702	5,52016	,42589	3,153	,002
	Classroom Teacher	153	28,0915	5,11880	,41383		
Symbolic	SBF	168	31,3036	5,40211	,41678	3,515	,001
	Classroom Teacher	153	29,1242	5,70355	,46111		
Total	SBF	168	125,9821	19,54956	1,50828	2,229	,027
	Classroom Teacher	153	121,3464	17,52754	1,41702		

As seen in Table 7, as a result of the independent sample group t test conducted to determine whether the total score and sub-dimension scores of the leadership scale of the sampled students showed a significant difference according to the department variable of the students, the difference between the arithmetic averages of the groups for the political, symbolic sub-dimension, and total score was found statistically significant ($t = 3,153$; $p < .05$), ($t = 3,515$; $p < .05$), ($t = 2,229$; $p < .05$). This difference was in favor of the students in the physical education and sports teaching, coaching education, and recreation departments.

Table 8. Independent sample group t test results showing the difference between students' leadership total scores and leadership sub-dimensions according to whether they have a sport branch or not

Leadership Characteristic	Sport Branch	N	X	Std. Deviation	Std. Error Mean	t	p
Structural	Yes	184	31,5652	4,95070	,36497	,012	,991
	No	136	31,5588	4,73562	,40608		
Human Resources	Yes	184	32,6087	5,11177	,37684	-1,090	,276
	No	136	33,2206	4,75269	,40754		
Politics	Yes	184	29,4891	5,33981	,39366	1,658	,098
	No	136	28,4779	5,46500	,46862		
Symbolic	Yes	184	30,8478	5,43805	,40090	2,143	,033
	No	136	29,4853	5,86261	,50271		
Total	Yes	184	124,5109	18,96156	1,39786	,833	,405
	No	136	122,7426	18,49604	1,58602		

As seen in Table 8, as a result of the independent sample group t test conducted to determine whether the total score and sub-dimension scores of the leadership scale of the sampled students showed a significant difference according to whether the students had a sport branch or not, the difference between the arithmetic averages of the groups for the symbolic sub-dimension was found statistically significant ($t = 2,143$; $p < .05$). This difference was in favor of the students with a sports branch.

Table 9. One-way analysis of variance results showing the difference of students' leadership total scores and leadership sub-dimensions according to age

Leadership Characteristic	Group	N	X	SS		Sum of Squares	Sd.	Mean of Squares	f	P
Structural	18-20	150	31,6333	4,89955	Between Groups	4,342	3	1,447	,061	,980
	21-23	129	31,4341	4,90670	Within Groups	7505,959	315	23,828		
	24-26	13	31,6923	4,21079	Total	7510,301	318			
	27+	27	31,7778	4,94067						
	Total	319	31,5674	4,85976						
Human Resources	18-20	150	32,7000	4,96802	Between Groups	75,852	3	25,284	1,027	,381
	21-23	129	33,2713	4,60935	Within Groups	7758,223	315	24,629		
	24-26	13	30,9231	7,08827	Total	7834,075	318			
	27+	27	32,6296	5,40049						
	Total	319	32,8527	4,96341						
Politics	18-20	150	29,2667	5,60161	Between Groups	24,950	3	8,317	,282	,839
	21-23	129	28,8605	5,18071	Within Groups	9303,796	315	29,536		
	24-26	13	29,7692	7,11985	Total	9328,746	318			
	27+	27	28,5556	4,74206						
	Total	319	29,0627	5,41624						
Symbolic	18-20	150	30,4733	5,93556	Between Groups	13,124	3	4,375	,135	,939
	21-23	129	30,1550	5,58660	Within Groups	10178,600	315	32,313		
	24-26	13	29,7692	4,85032	Total	10191,724	318			
	27+	27	30,0000	5,00769						
	Total	319	30,2759	5,66122						
Total	18-20	150	124,0733	19,34675	Between Groups	65,612	3	21,871	,061	,980
	21-23	129	123,7209	18,22729	Within Groups	112158,802	315	356,060		

24-26	13	122,1538	20,96364	Total	112224,414	318
27+	27	122,9630	18,17539			
Total	319	123,7586	18,78582			

As seen in Table 9, as a result of the one-way analysis of variance (ANOVA) conducted to determine whether the total score and sub-dimension scores of the leadership scale show a significant difference according to the age of the students, the structural sub-dimension ($F:061, p>.05$), human resource sub-dimension ($F: 1,027, p>.05$), political sub-dimension ($F:282, p>.05$), symbolic sub-dimension ($F:135, p>.05$), and total scores ($F:061, p>.05$), there was no statistically significant difference between the arithmetic means of the scores obtained from the scale.

Table 10. Independent sample group t-test results showing the difference between students' leadership total scores and leadership sub-dimensions according to whether they have been a leader or a manager

Leadership Characteristic	Leader/ Manager	N	X	Std. Deviation	Std.Error Mean	t	p
Structural	Yes	131	31,9313	5,05841	,44196	1,140	,255
	No	188	31,3032	4,68227	,34149		
Human Resources	Yes	131	32,7481	5,47209	,47810	-,361	,718
	No	188	32,9521	4,57181	,33343		
Politics	Yes	131	30,1145	5,30550	,46354	2,875	,004
	No	188	28,3617	5,39231	,39327		
Symbolic	Yes	131	31,0458	5,85316	,51139	2,094	,037
	No	188	29,7074	5,44438	,39707		
Total	Yes	131	125,8397	20,00031	1,74744	1,654	,099
	No	188	122,3245	17,69093	1,29024		

As seen in Table 10, as a result of the independent sample group t test conducted to determine whether the total score and sub-dimension scores of the Leadership Scale of the sampled students showed a significant difference according to whether the students were in leadership or management, the difference between the arithmetic averages of the groups for the symbolic sub-dimension and the political sub-dimension was found statistically significant ($t = 2,094; p<.05$), ($t = 2,875; p<.05$). This difference was in favor of the students who were in leadership or management positions.

Table 11. Independent sample group t test results showing the difference between students' leadership total scores and leadership sub-dimensions according to whether they attended any course or not

Leadership Characteristic	Course Participation	N	X	Std. Deviation	Std.Error Mean	t	p
Structural	Yes	150	31,9733	4,62840	,37791	1,452	,147
	No	171	31,1871	5,01645	,38362		
Human Resources	Yes	150	33,3467	4,91947	,40167	1,588	,113
	No	171	32,4678	4,97202	,38022		
Politics	Yes	150	29,9733	4,88381	,39876	2,819	,005
	No	171	28,2865	5,72557	,43785		
Symbolic	Yes	150	30,9867	5,34826	,43668	2,158	,032
	No	171	29,6316	5,83589	,44628		
Total	Yes	150	126,2800	17,84088	1,45670	2,261	,024
	No	171	121,5731	19,25767	1,47267		

As seen in Table 11, as a result of the independent sample group t test conducted to determine whether the total score and sub-dimension scores of the leadership scale of the students in the sample showed a significant difference according to whether the students attended any course or not, the

difference between the arithmetic averages of the groups for the symbolic sub-dimension, political sub-dimension, and total score was found statistically significant ($t = 2,158$; $p < .05$), ($t = 2,818$; $p < .05$), ($t = 2,261$; $p < .05$). This difference was in favor of the students who participated in any course.

Table 12. One-way analysis of variance results showing the difference in students' leadership total scores and leadership sub-dimensions according to mother's education level

Leadership Characteristic	Educational Level	N	X	SS		Sum of Squares	Sd.	Mean of Squares	f	p
Structural	Primary Education	177	31,6384	4,62015	Between Groups	235,397	3	78,466	3,426	,018
	Secondary Education	65	32,4923*	4,56934	Within Groups	7192,052	314	22,905		
	High School	57	30,9474	5,37661	Total	7427,450	317			
	University	19	28,6842*	5,16454						
	Total	318	31,5126	4,84050						
Human Resources	Primary Education	177	32,9322	4,68750	Between Groups	183,211	3	61,070	2,513	,059
	Secondary Education	65	33,9385*	4,66328	Within Groups	7630,239	314	24,300		
	High School	57	31,8772	5,82197	Total	7813,450	317			
	University	19	31,2105	5,12704						
	Total	318	32,8459	4,96469						
Politics	Primary Education	177	29,0056	5,02663	Between Groups	389,611	3	129,870	4,596	,004
	Secondary Education	65	30,7385*	5,44942	Within Groups	8872,075	314	28,255		
	High School	57	28,1053	6,03171	Total	9261,686	317			
	University	19	26,2105	5,20234						
	Total	318	29,0314	5,40525						
Symbolic	Primary Education	177	30,2316	5,18713	Between Groups	379,599	3	126,533	4,098	,007
	Secondary Education	65	31,8308*	5,56656	Within Groups	9694,992	314	30,876		
	High School	57	29,3333	6,32832	Total	10074,591	317			
	University	19	27,2632	6,38437						
	Total	318	30,2201	5,63747						
Total	Primary Education	177	123,8079	17,12611	Between Groups	4526,705	3	1508,902	4,449	,004
	Secondary Education	65	129,0000*	18,36267	Within Groups	106490,943	314	339,143		
	High School	57	120,2632	21,86119	Total	111017,648	317			
	University	19	113,3684*	19,04151						
	Total	318	123,6101	18,71399						

As seen in Table 12, as a result of the one-way analysis of variance (ANOVA) conducted to determine whether the total score and sub-dimension scores of the leadership scale showed a significant difference according to the educational status of the students' mothers, the difference between the arithmetic averages of the scores obtained from the scale for structural, political, symbolic, and total sub-scores was found to be statistically significant. After this process, complementary post-hoc analysis techniques were used to determine which groups were responsible for the significant difference determined after ANOVA. As a result of the post-hoc Tukey test after the one-way analysis of variance to determine which subgroups differed according to the mother's educational status variable, a statistically significant difference ($p < .05$) was found between the Structural sub-dimension scores between the middle school and university graduate group in favor of the middle school graduate group, the Political sub-dimension scores between the middle school and high school and university group in favor of the middle school group, the Symbolic sub-dimension scores between the middle school and university

graduate group in favor of the middle school graduate group, and the total scores of the Leadership scale between the middle school and high school and university group in favor of the middle school graduate group. A significant difference was found at the level of (05). This situation reveals that the students whose mothers graduated from middle school have more leadership qualities than the high school and university groups.

Table 13. One-way analysis of variance results showing the difference in students' leadership total scores and leadership sub-dimensions according to father's education level

Leadership Characteristic	Educational Level	N	X	SS		Sum of Squares	Sd.	Mean of Squares	f	p
Structural Human Resources	Primary Education	100	31,4700	4,65682	Between Groups	91,385	4	22,846	,978	,420
	Secondary Education	80	31,6500	4,98885	Within Groups	7336,301	314	23,364		
	High School	95	31,9053	4,95098	Total	7427,687	318			
	University	38	30,1842	4,84827						
	Postgraduate	6	32,6667	3,14113						
	Total	319	31,5141	4,83296						
İnsan Kaynaklı Politik	Primary Education	100	32,9300	4,92213	Between Groups	30,641	4	7,660	,309	,872
	Secondary Education	80	32,6125	5,23255	Within Groups	7784,136	314	24,790		
	High School	95	33,1474	4,87933	Total	7814,777	318			
	University	38	32,2632	4,99559						
	Postgraduate	6	33,6667	3,50238						
	Total	319	32,8495	4,95729						
Politik Sembolik	Primary Education	100	28,5100	5,33427	Between Groups	124,277	4	31,069	1,067	,373
	Secondary Education	80	29,5625	5,49763	Within Groups	9146,193	314	29,128		
	High School	95	29,5368	5,61686	Total	9270,470	318			
	University	38	27,9474	4,91521						
	Postgraduate	6	30,0000	4,04969						
	Total	319	29,0408	5,39930						
Sembolik Total	Primary Education	100	30,1300	4,99829	Between Groups	201,155	4	50,289	1,599	,174
	Secondary Education	80	30,5625	5,79359	Within Groups	9874,920	314	31,449		
	High School	95	30,6632	5,98866	Total	10076,075	318			
	University	38	28,2632	6,00308						
	Postgraduate	6	32,3333	3,01109						
	Total	319	30,2163	5,62901						
Toplam	Primary Education	100	123,0400	17,66405	Between Groups	1422,453	4	355,613	1,019	,398
	Secondary Education	80	124,3875	19,80378	Within Groups	109606,650	314	349,066		
	High School	95	125,2526	19,33741	Total	111029,103	318			
	University	38	118,6579	18,02292						
	Postgraduate	6	128,6667	10,63328						
	Total	179	124,7095	18,94328						

As seen in Table 13, as a result of the one-way analysis of variance conducted to determine whether the total score and sub-dimension scores of the leadership scale show a significant difference according to the father's education level of the students, the structural sub-dimension (F: ,978, p>.05), human resource sub-dimension (F: ,309, p>.05), political sub-dimension (F: 1,067, p>.05), symbolic sub-dimension (F: 1,599, p>.05), and total scores (F: 1,019, p>.05), there was no statistically significant difference between the arithmetic means of the scores obtained from the scale.

Discussion, Conclusion and Recommendations

In the study, the difference between the arithmetic averages of the groups for the human resource sub-dimension of the leadership scale total score and sub-dimension scores of the students constituting the sample according to the gender variable of the students was found to be statistically significant in favor of female students. Mutlu et al. (2020) found that female students had higher scores than male students in the sub-dimensions of employee, production, and change-oriented leadership. Again, Mutlu et al. (2019), in their research on coach candidates, stated that the human-oriented leadership scores of female candidates were higher than those of men. Sarıkaya and Bilir (2019) also determined that leadership characteristics showed a significant difference in favor of female students according to gender variables. Özdenk (2015) found that the scores of female participants were higher than those of male participants in human-oriented leadership dimensions. Öztürk Karataş (2017) determined that there was no significant difference between the gender of the students and their leadership orientations. Atar and Özbek (2009), in their study on the leadership behaviors of BESYO students; Semiz (2011), in his research on the effect of sports on leadership in secondary school students; and Güngör (2016), in his study on the leadership characteristics of prospective physical education teachers, determined that there was no significant difference between leadership and gender variables. It can be said that the increase in the number of female university students is effective in forming a significant difference in favor of female students. In addition, it can be stated that the fact that women have recently become an important part of social and economic life, participating in working life to a great extent, taking a more active role compared to men, and engaging in entrepreneurial activities is also effective.

According to the results obtained from the study, no statistically significant difference was found between the arithmetic averages of the total score and sub-dimension scores of the leadership scale according to the age of the students. There are also findings in the field studies that have slightly different results. As a result of the study conducted by Ergen (2009) in Manisa province and examining the effect of the leadership behaviors of school principals on teacher motivation, it was seen that age level created a significant difference. Although it is thought that there will be a relationship between maturation and leadership characteristics, the existence of historical figures such as Fatih Sultan Mehmet, who undertook an important leadership role despite his young age, explains the absence of a significant difference between age and leadership behavior. In addition, the fact that young leaders train themselves in every field (mastery of technology, extroversion, competitiveness, etc.) enables them to be successful in studies that create high expectations.

The difference between the arithmetic averages of the total score and sub-dimension scores of the leadership scale and the scores obtained from the scale for the structural sub-dimension, political sub-dimension, symbolic sub-dimension, and total score of the students according to their departments was found to be statistically significant. Structural sub-dimension scores are between recreation and classroom teaching groups in favor of the recreation group according to the department variable; political sub-dimension scores are between recreation and classroom teaching and coaching groups according to the department variable in favor of the recreation group; symbolic political sub-dimension scores are between recreation and classroom teaching and physical education groups according to the department variable. A statistically significant difference was detected between the education teaching group in favor of the recreation group and between the recreation and classroom teaching and coaching groups in favor of the recreation group according to the department variable of their total scores. Özmutlu (2008) also found a significant difference in the leadership levels of BESYO students according

to the departmental variable. Aydın (2016) found that the leadership qualities of students who studied at BESYO and engaged in individual and team sports were statistically significant according to the department variable. Our findings are parallel to the results of this research. It can be said that courses such as communication and public relations, public and local government recreation, recreation leadership, crisis management in recreation, and team integrity in recreation in the recreation department undergraduate program have a positive impact on the leadership qualities of the students.

The difference between the arithmetic averages of the groups for the political, symbolic sub-dimension, and total score of the leadership scale total score and sub-dimension scores for SBF students and classroom teaching students was found to be statistically significant. The difference in question was in favor of the students of the physical education and sports teaching, coaching education, and recreation departments. It can be seen that the leadership qualities of students studying at the faculty of sports sciences are more evident than those of students studying at the primary school teaching department. It is a fact that sports have a significant impact on the development of personality traits in those who engage in sports. It can be said that sports being a strong bridge in providing athletes with many virtues, such as the development of their sense of responsibility, quick decision-making, patience, sportsmanship, harmony within the team, determination to win, and desire to excel, has a significant impact on leadership development.

A statistically significant difference was found between the groups' arithmetic averages for the symbolic sub-dimension of the leadership scale total score and the sub-dimension scores of the students in the sample, depending on whether they were in a sports branch or not. The students in the sports branch had higher scores on this sub-dimension. Semiz (2011) looked at how differentiation by branch variable affected the effect of sports on leadership and found results similar to ours. Çar (2013), on the other hand, found a statistically significant difference between leadership orientations and the branch variable when he studied how leadership traits of college students who took part in sports education were determined. It didn't. Individuals are interested in any branch; it supports students to show themselves in team or individual sports and to gain the ability to act with group psychology. This support can be cited as a justification for the significant difference. The improved mental visualization skills of athletes interested in sports such as athletics, basketball, ice hockey, wrestling, archery, and volleyball can be considered another reason for the significant difference.

There was a statistically significant difference between the groups' arithmetic averages for the symbolic sub-dimension and the political sub-dimension of the students' leadership scale total score and sub-dimension scores, depending on whether the students were leaders or managers. This difference was in favor of the leaders or managers students. The commonalities between management and leadership characteristics (Mücevher and Erdem, 2018) can be considered as the reason for the statistically significant difference in favor of students who are leaders or managers. In addition, individuals' experience in management and their ability to demonstrate their leadership qualities in the situations they encounter during their experiences can be considered factors that affect the difference.

The difference between the arithmetic averages of the groups for the symbolic sub-dimension, political sub-dimension, and total score of the students' leadership scale total score and sub-dimension scores, depending on whether the students attended any course or not, was found to be statistically significant. The possibility that the performance of the instructor's leadership skills demonstrated during the course will influence individuals and enable individuals to take the instructors as role models may partially explain the significant difference.

While there is no significant difference in the total score and sub-dimension scores of the leadership scale according to the students' father's education, the difference between the arithmetic averages of the structural sub-dimension according to the educational status of the mother is university, high school, and university in the political sub-dimension, university in the symbolic sub-dimension, and high school and university graduates in the total arithmetic averages. Significant differences were detected in favor of the secondary school graduate group. Among the educational status of the mother and father, it is observed that the mother's political leadership trait is slightly higher at the secondary school level, while it is observed that the father's human-based approach is more effective at the high school level, and university graduates are more effective in the structural leadership sub-dimension. Other leadership dimensions It has been observed that parents' educational backgrounds are similar. In summary, it can be said that mothers who are secondary school graduates are more effective in the development of their children's leadership qualities. This may also be due to the fact that there are more secondary school graduate mothers than university graduate mothers. Cansoy, Türkoğlu, and Parlar (2016) determined that the average leadership characteristics scores according to the mother's education level did not differ significantly according to the mother's education level. Durmuş (2011) also found in his research that students' leadership characteristics did not differ according to the education level of their parents. Cansoy, Türkoğlu, and Parlar (2016) determined that the average leadership characteristics scores according to the father's education level did not show a significant difference according to the mother's education level. Although women in Turkish society do not have absolute authority over their family group and community, their dominant mission in raising the next generation can affect the leadership qualities of individuals.

As a result, human-based leadership characteristics are more prominent in women than in men. According to the classroom teaching of students studying in the sports department, especially in the recreation department, human-based leadership characteristics are more prominent in female students, symbolic leadership characteristics are more prominent in those who are involved in sports, and symbolic and political leadership characteristics are more prominent in those who have previously dealt with management. has been observed. It can be said that the educational backgrounds of parents are similar in terms of the development of their children's leadership qualities.

Based on the study, teacher leadership sub-dimensions (professional, organizational, etc.) of sports science and classroom teaching students can be determined according to different variables. In addition, the leadership qualities of students in the sports science department can be compared with those of different departments of teacher training faculties. Measures can be taken to increase the participation of students studying in classroom teaching departments in social, cultural, artistic, and sports activities in order to develop their leadership qualities.

Conflict Declaration

There is no conflict of interest between the authors.

References

- Atar, E. ve Özbek, O. (2009). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin liderlik davranışları, *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7 (2), s. 51-59.
- Aydın, R. (2016). Beden eğitimi ve spor yüksekokullarında eğitim gören bireysel ve takım sporlarıyla uğraşan öğrencilerin liderlik özelliklerinin karşılaştırılması. (Tez No. 440787) [Yüksek lisans tezi, Bartın Üniversitesi-Bartın]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.

- Banoğlu, K. (2012). Eğitim yöneticilerinin teknoloji liderliği yeterlikleri ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 43-65.
- Barth, R. S. (1990). *Improving schools from within. Teachers, parents, and principals can make the difference*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Beycioğlu, K. (2009). İlköğretim okullarında öğretmenlerin sergiledikleri liderlik rollerine ilişkin bir değerlendirme (Hatay ili örneği) (Tez No. 240522) [Doktora tezi, İnönü Üniversitesi-Malatya]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Bilir, F. P. (2005). Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün örgüt iklimi ve çalışanların katılımı ile ilgili algılamaları. (Tez No. 194089). [Doktora tezi, Çukurova Üniversitesi-Adana]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Bolman, L., Deal, T. (2003). *Reframing organizations*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, N. (2006). Öğretmen liderliği ve engelleri, *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, s. 137-161.
- Can, N. (2009). Öğretmenlerin sınıfta ve okulda liderlik davranışları, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (2), 385-399.
- Cansoy, R., Türkoğlu, M. E., Parlar, H. (2016). Liderlik özellikleri: Bir ölçek geliştirme çalışması ve öğrencilere yönelik bir araştırma. *Millî Eğitim Dergisi*. (212). 139-159.
- Cattell, R. B. (1966). The scree test for the number of factors. *Multivariate Behavioral Research*, 1, 245-276.
- Coates, H. B., Dobson, I. R., Goedegebuure, L., Meek, L. (2010). Across the great divide: What do Australian academics think of university leadership? Advice from the CAP survey, *Journal of Higher Education Policy and Management*, 32 (4), 379-387.
- Çar B. (2013). Spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinin liderlik özelliklerinin belirlenmesi. (Tez No. 349041). [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Dereli, M. (2003). İlköğretim okulu müdürlerinin liderlik davranışları. (Tez No. 140148). [Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Donuk, B. (2006). Türkiye profesyonel futbol ligleri antrenörlerinin liderlik tarzlarının incelenmesi ve bir model yaklaşım. (Tez No. 193597). [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Durmuş, Ö. (2011). İlköğretim ve lise öğrencilerinde görülen liderlik davranışlarının araştırılması. (Tez No. 298047). [Yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Çanakkale]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Edizler, G., Akbulut, G. (2011). Özel öğretim kurumlarında eğitim yöneticilerinin dönüşümcü liderlik boyutları. *Erciyes İletişim Dergisi*, 2(2), 20-32.
- Erdem, O. ve Dikici, M. (2009). Liderlik ve kurum kültürü etkileşimi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (29), 198-213.
- Ergen, Y. (2009). İlköğretim okulu müdürlerinin öğretim liderlik davranışlarının öğretmenlerin motivasyonu üzerindeki etkisi (Manisa ili örneği). (Tez No. 239657). [Yüksek lisans tezi, Celal Bayar Üniversitesi-Manisa]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Gehring, D. R.(2007). Applying Traits Theory of Leadership to Project Management. *Project Management Journal*, 38 (1), 44.
- Gehrke, N. (1991). *Developing teachers' leadership skills*. ERIC Clearinghouse on Teacher Education Washington DC.
- Güçlü, N ve Koşar, S. (2016). *Eğitim yönetiminde liderlik teori, araştırma ve uygulama*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Güngör N.B., (2016). Beden eğitimi öğretmen adaylarının epistemolojik inançları ile liderlik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Tez No. 419343). [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Hedlund, J., Forsythe, G.B., Horvath, J.A., Williams, W. M., Snook, S., Sternberg, R. J., (2003). Identifying and assessing tacit knowledge: understanding the practical intelligence of military leaders, *The Leadership Quarterly*, 14, 117-140.
- Kaplan K., Gülden B. (2017). Oğuz Atay'ın Bir Bilim Adamının Romanı Mustafa İnan isimli eserinde yer alan lider öğretmen özellikleri, *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 5 (4), 115-136.

- Karakaplan Özer, E. (2019). Etkili liderlik ile duygusal bağlılık ilişkisinde işveren markası algısının aracılık etkisi ve araştırma. (Tez No. 538427). [Doktora tezi, İnönü Üniversitesi-Malatya]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Landis, E. A., Hill, D., ve Harvey, M. R. (2014). A synthesis of leadership theories and styles. *Journal of Management Policy and Practice*, 15 (2), 97.
- Loughead, T. M., & Hardy, J. (2005). An examination of coach and peer leader behaviors in sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 6(3), 303-312.
- Luthans, F. (1992). *Organizational behavior* (6th Ed.). New York: McGraw Hill.
- Mutlu, T. O., Akoğlu, H. E., Şentürk, H. E., Ağılönü, A., & Özbey, Ö. (2019). Antrenör adaylarının iletişim ve liderlik becerilerinin incelenmesi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(1), 167-177
- Mutlu, T. O., Şentürk, H. E., Akoğlu, H. E., Çetinkaya, A., Ağılönü, A., (2020). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin liderlik davranışlarının incelenmesi. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (SI2), 25-38.
- Mücevher, H. M., & Erdem, R. (2018), X kuşağı akademisyenleri ile y kuşağı öğrencilerin birbirlerine karşı algıları, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 9 (22), 60-74.
- Osiemo, L. B. (2012). Developing responsible leaders: The university at the service of the person, *Journal of Business Ethics*, 108 (2), 131-143.
- Özdenk, S. (2015). Bireysel ve takım sporuyla uğraşan sporcular ile spor yapmayan bireylerin duygusal zekâ ve liderlik özelliklerinin incelenmesi. (Tez No. 419376). [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Özmutlu İ. (2008). Beden eğitimi ve spor yüksek okullarında öğrenim gören öğrencilerin liderlik ve yaratıcılık özelliklerinin karşılaştırılması (Gazi Üniversitesi örneği). (Tez No. 288766). [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Öztürk, Karataş E. (2017). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin liderlik yönelimleri ve öz güven davranışlarının incelenmesi. (Tez No. 473823). [Doktora tezi, İnönü Üniversitesi-Malatya]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Sabuncuoğlu, Z. ve Tüz, M. (2001). *Örgütsel psikoloji*. Ezgi Kitabevi: Bursa.
- Sarıkaya, Ç. O., & Bilir F. P. (2019). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin liderlik özelliklerinin incelenmesi: Çukurova Üniversitesi örneği. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi*, 7(2), 1-18.
- Semiz, H. (2011). Ortaöğretim öğrencilerinde sporun liderlik üzerine etkisi: Hendek örneği. (Tez No. 328017). [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi-Sakarya]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Şişman, M. (2002). *Öğretim liderliği*. Ankara: Pegem.
- Üredi, L. and Gül, A. (2018). The review of the correlation between the leadership style of teachers and classroom management sufficiency. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 9(33), 1404-1433.
- Yalnız Solmaz, D., Aydın, G. (2015). Beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının liderlik özelliklerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Journal of International Social Research*, 8(41), 1077-1084. doi: 10.17719/jisr.20154115091.
- Yeşil, S. (2013). *Küresel ve değişen çevre dinamikleri ışığında yeni yönetim yaklaşımlarından seçme konular*. Seçkin Yayıncılık.
- Yücel, Y. (2011). Orta öğretim (lise) kurumlarında eğitim gören, spor yapan ve yapmayan öğrencilerin liderlik özelliklerinin araştırılması (Kars Örneği). (Tez No. 296049). [Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi-Kayseri]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.

Authors' Contribution Declaration

The authors contributed equally to the study.